BÜTÜN ÜLKELERİN İŞÇİLERİ BİRLEŞİN!

kitle

YIL: 14 HAZİRAN 1987 SAYI: 308

Büyük İşçi Direnişinin 17. Yılı

15-16 Haziran'a Layık Olmak

15-16 Haziran Büyük İşçi Direnişi'nin üzerinden 17 yıl geçti. Ve bu 17 yıl içinde ülkemizde son derece önemli toplumsal olaylar yaşandı. Buna rağmen 15-16 Haziran 1970 tarihi sınıf mücadelemizde, ülkemizdeki devrimci ve demokratik gelişmede bu denli önemle anılıyorsa bunun sebebi nedir?

HAZİRAN 1970–HAZİRAN 1987

Bu soruyu yanıtlamadan önce sözkonusu 17 yıl içinde ülkemizde yaşanılan belli başlı siyasal olguları sıralamak istiyoruz.

● 15-16 Haziran Direnişini izleyen Kasım ayında Adana'nın 15-16 Haziran'ı diyeceğimiz ikinci bir işçi direnişi yaşanmıştı.

● Gene aynı yıl güz aylarından başlayarak faşistler Ankara'da Battal Mehetoğlu'nu, İstanbul'da Mehmet Cantekin'i, gene Ankara'da yedek subay doktor Necdet Güçlü'yü öldürerek terörü başlatmışlardı, yani komando kamplarında eğitilen faşist saldırganlar harekete geçmişlerdi.

● 12 Mart'ın hemen öncesinde ülke bir kargaşaya itilmişti. Bu olaylar bahane edilerek 12 Mart ve onun balyoz harekâtı geldi. Belli başlı sanayi merkezlerinde ve Kürdistan ulusal demokratik hareketinin bazı güçlü merkezlerinde sıkıyönetim ilan edildi, demokratik hak ve özgürlükler varoldukları kadarıyla bile askıya alındı, grevler yasaklandı, geniş tutuklamalara ve yargılamalara gidildi, idam sehpaları kuruldu vb.

● Buna rağmen, kitlelerin demokratik özlemlerinin politik arenadaki yansımaları, tekelci sermayenin bu saldırısını kısa sayılabilecek bir zamanda aştılar ve ülke devrimci ve demokratik gelişmeler açısından büyük bir atılım içine girdi.

● Bunun sonucunda sol güçlendi, bilimsel sosyalizm gelişti, kadrolaşmayı aşıp yığınsallaşmaya yöneldi. Demokratik kitle örgütlenmeleri serpilip büyüdü, etkili örgütler ve güçler haline geldi. İşçi sınıfının ileri sendikal hareketi DİSK'in şahsında büyük bir ivmeyle gelişti. Büyük kitle hareketleri, görkemli 1 Mayıs törenleri, on binlerce işçinin katıldığı etkili ve yaygın grevler gerçekleştirildi. İşçi sınıfı DGM'lere karşı direniş yaptı, yani salt ekonomik demokratik amaçlı hareketlerden, siyasal grevlere kadar ülkenin toplumsal yaşamında ağırlığını duyurmaya başladı.

● Bunun yanısıra Kürdistan ulusal demokratik hareketi de serpilip gelişti, bu gelişme bir çok yığınsal göstergeyle kendini gösterdi. 1975 yılında Alpaslan Türkeş'in Diyarbakır'dan halk tarafından kovulması, çeşitli kitle hareketleri, 1977 yerel seçimlerindeki çalışmalarda, 1979 Kasımı Senato seçimi kapsamındaki illerde ve onların bir çok ilçesindeki miting alanlarında, aynı seçimdeki radyo televizyon konuşmalarında ulusal demokratik talepler dile getirildi.

● Bütün bu gelişmelere karşılık, faşist milliyetçi hareketin terörü tırmandırıldı, ülke bir kaosa sürüklendi ve daha sonra 12 Eylül adını alacak olan faşist devlet terörünün çeşitli şartları yaratıldı.

● 12 Eylül darbesiyle birlikte siyasal demokrasi tümüyle kaldırıldı, grev ve toplu sözleşme yasakları getirildi ve ülke 24 Ocak ekonomisinin siyasal formülü olan bir karanlığa itildi. 150 bin kişi tutuklandı, işkencelerden geçirildi, DİSK başta olmak üzere bir çok ilerici, demokratik meslek örgütü kapatıldı, gerek emekçi sınıf mücadelesine, gerekse Kürdistan ulusal demokratik muhalefetine karşı ağır bir saldırı, sindirme, yıldırma ve bu hareketleri tasfiye etme politikası her yönüyle sürdürüldü.

Bütün bu saydığımız olaylar sözünü ettiğimiz 17 yıl içinde gerçekleştiği halde, aradan 17 yıl geçtikten sonra 15-16 Haziran direnişi bu denli önem taşımaya, bu denli canlı bir şekilde yaşamaya devam ediyorsa, bu husus kuşkusuz ki, işçi sınıfı tarihimizdeki, ya da emekçi halk hareketleri tarihimizdeki şanlı sayfalara sahip çıkmak, onları diri tutmak gibilerinden olağan bir görevin sonucu olmasa gerektir.

15-16 HAZİRAN: KAZANILMIŞ HAKLARIN KORUNMASI

15-16 Haziran 1970'in bugün bu denli canlı kalmasının, üstelik daha da fazla önem kazanmış olmasının nedenini ancak 15-16 Haziran hareketi neydi diye soracak, o olayın özünü öne çıkaracak sorunun yanıtında bulabiliriz.

Sınıf mücadelesinin gelişimi içinde ve içinde bulunduğumuz özgül koşullarda 1970 Büyük İşçi Direnişi'nin bu denli önem kazanmasının en önde gelen nedeni, işçi sınıfımızın kazanılmış haklarına el uzatılmasına karşı gösterdiği tepkidir ve bu tepkinin başarıya ulaşmış olması, yani işçilerin o haklara Büyük Direniş'le el dokundurtmamış olmasıdır.

Parlamentoda iktidar partisi olan AP ile ana muhalefet partisi CHP el ele vermişlerdir. Genelde işçi sınıfının sendikal haklarını kısıtlayacak, somutta ise DİSK'i boğabilecek antidemokratik bir yasa değişikliğini parlamentodan geçirmişlerdir.

Ve işçiler buna karşı DİSK öncülüğünde eyleme geçmişlerdir. Ne var ki, fabrikalardan, gecekondulardan, akın akın İstanbul'a gelen, dört bir koldan gelerek kent merkezlerinin sokaklarında haklı mücadelesini dile getiren 150 bin kadar işçi arasında hemen hemen yarı yarıya diyebileceğimiz oranda Türk-İş üyesi işçi de bulunmaktadır.

Üstelik de hareket ilk gün yaklaşık 70 bin işçiyle başlamışken, ertesi gün kente yürüyen işçilerin sayısı 150 bine çıkmıştır, yani bu başlangıcın gelişme ve yayılma istidadı daha ikinci gün kendisini göstermiştir. Bu nedenledir ki, ordu harekete geçirilmiş, İstanbul caddelerini dolduran işçilere karşı gönderilen tanklar ve askeri birlikler yetmediği için sıkıyönetim ilan edilmiştir, sıkıyönetim mahkemeleri ve askeri ceza evleri devreye sokulmuştur.

Dahası da, 1963'deki iş kanunlarında Çalışma Bakanı olarak imzası bulunan Bülent Ecevit, 1970'de partisinin genel sekreteri olarak aynı yasayı kısıtlayan ve antidemokratikleştiren girişimin içinde yer almasına karşılık, 16 Haziran günü partisi adına özeleştiri yaparak, Parti genel başkanı İsmet İnönü'nün bu yasayı iptal ettirmek için anayasa mahkemesine başvurduğunu açıklamıştır. Bu demektir ki, CHP'nin gerici AP ile burjuvazi adına işbirliği yapması geri tepmiş, parlamentodaki ana muhalefet partisi, işçilerin direnişi karşısında geri adım atmıştır.

Daha sonra da, Anayasa Mahkemesi sözkonusu yasa değişikliğini bozmuştur.

15-16 HAZİRAN NİÇİN KUTUP YILDIZIDIR?

Bir başka deyişle, 15-16 Haziran Direnişi siyasal önderlikten yoksun olmasına, bu anlamda spontane bir karakter taşımasına, üst düzeydeki bazı sendika yöneticilerinin olaylar başladıktan sonraki çeşitli tereddütleri, bocalamalı tutumlarına, hatta en yetkili ağızdan kendilerini olaydan aklamak isteyen demeçler vererek, işçiler arasında moralsizlik ve yalnız bırakılmışlık duygularına yol açmalarına ve daha bir çok eksiğine, gediğine rağmen, evet bütün bunlara rağmen, hedefine ulaşmıştır. Yani işçi sınıfı tarihimize, onun en büyük direnişi olarak geçmiştir.

İşte 15-16 Haziran hareketine Büyük Direniş adını vermeğe hak kazandıran olgu da buradan ileri gelmektedir. İşçi sınıfı, kendi haklarına karşı yönelik saldırıyı, gene kendi gücüyle geri püskürtmüştür, kazanılmış haklarını kendi kollektif karakteriyle, yığınsal gücüyle ve mücadele azmiyle korumuştur. 15-16 Haziran'ın Türkiye işçi sınıfı tarihinde bir kutup yıldızı gibi parlamasının asıl nedeni budur.

"Bir kutup yıldızı gibi" dedik ve bu nitemeyi bilerek kullandık. Özellikle 12 Eylül'den beri içinde yaşamakta bulunduğumuz toplumsal ve siyasal koşullarda, 15-16 Haziran sınıf bilinçli işçiler başta olmak üzere tüm ileri unsurlar için bir Kutup Yıldızı olarak görülmelidir ve bu gerçek daha da vurgulanarak geniş işçi yığınlarına ve işçi olmayan geniş emekçi halk kitlelerine gösterilmelidir.

HAKLILIK, GÜÇLÜLÜK VE ÖRGÜTLENME

15-16 Haziran Direnişi'nin en büyük sloganı "İşçiyiz Güçlüyüz-İşçiyiz Haklıyız"dı. Bunu hemen tamamlayan slogan "Hak Verilmez Alınır-Yoksa Güçsüz Kalınır"dı.

Bir başka deyişle işçi sınıfının tarihsel ve toplumsal haklılığı onun *SINIFSAL GÜCÜ*'nde ifadesini bulmaktaydı. Ama bu ifadenin somutlanabilmesi, pratikte kendisini göstermesi ancak ve ancak *MÜCADELE İLE* gerçekleşebilirdi.

Nitekim de işçi sınıfı burjuvaziye ve kapitalizme karşı *HAKLI*'dır. Ama bu haklılık Marksist öğreti kitaplarında, kütüphane raflarında kalan bir haklılık değildir; sendikalarda, diğer demokratik işçi örgütlerinde ve sınıfın öncüsü *İŞÇİ SINIFI PARTİSİ*'nde somutlanan, ete kemiğe bürünen, ancak *ÖRGÜTLENME*'de kuvveden fiile çıkan bir haklılıktır.

Bir başka deyişle, işçi sınıfının haklılığı, onun *GÜÇLÜLÜĞÜ* ile ikiz kardeştir. Ne var ki, bu güçlülük sadece işçilerin büyük üretim ve yerleşim ünitelerinde yoğunlaşmış olmasıyla, onun kollektif doğasının ve toplumsal reflekslerinin güçlü olmasıyla sınırlı değildir. Şayet işçi sınıfının gücü sadece onun bu objektif sınıfsal özelliklerinden ibaret kalsaydı, buna güç değil, olsa olsa potansiyel denebilirdi.

Şayet işçi sınıfı *GÜÇLÜ* ise, bu ancak sözkonusu potansiyelin somut maddi güce dönüşmesiyle mümkündür. Bu ise ancak ve ancak *ÖRGÜTLENME İLE* olabilir. İşçi sınıfının fabrikalardaki, üretim içindeki etkisi sendikal ve politik örgütlenmeye dönüşmediği takdirde, sosyal ve siyasal yaşamda, yani sınıf mücadeleleri içinde olsa olsa bir potansiyel enerji gibidir. Bu potansiyel enerjinin kinetik enerjiye dönüşmesi ve toplumsal yaşamı, siyasal yaşamı ve giderek toplumun dönüşümünü, sosyalizme geçmesini etkilemesi *ÖRGÜTLENME* sayesinde imkan dahiline girer, bu imkan işçi sınıfına dinamizmini, sosyal ve siyasal dinamizmini verir, işçi sınıfını toplumsal gelişmenin *DİNAMOSU* yapan, yani onu mücadele içinde vareden biricik şey onun her alandaki örgütlenmesidir.

İşçi sınıfının sosyal varlığı kapitalizmde kapitalistlere artı değer yaratır, fakat işçi sınıfının *KENDİSİ İÇİN VARLIĞI* onun kapitalizme ve kapitalistlere karşı *MÜCADELESİ*'ni gerektirir. Bu mücadele ise işverenler isteseler de, istemeseler de vardır. Sınıf mücadelesini hiç bir sınıf ortadan kaldıramaz. İleride günün birinde sınıf mücadelesini sosyalist toplumu kurup yerleştirerek işçi sınıfı kaldıracaktır, gene aynı işçi sınıfı sadece kendi ülkesinden sınıf mücadelesini kaldırmakla kalmayacak, tüm dünyayı da sosyalizme götürecek uluslararası işçi sınıfı olarak, sınıf mücadelesini tarihin müzesine, çıkrıkla taş baltanın yanına kaldıracaktır.

Fakat bu uzun erimli bir mücadeledir. Bu mücadelenin tüm o uzun süreç boyunca varolması, mücadelenin her zaman güçlü olması anlamına gelmez. Kapitalizmde sınıf mücadelesi en yavaş, en durağan toplumsal koşullarda bile vardır, ne ki, mesele durağan ve yavaş gelişen bir sınıf mücadelesine bakarak, "işte görüyorsunuz Marksizm-Leninizm ne denli haklıdır, işte sınıf mücadelesi devam etmektedir" demek değildir. Mesele, o sınıf mücadelesini *DÜNYAYI DEĞİŞTİRECEK BOYUTA* ulaştırmaktadır. Tek kelimeyle, işçi sınıfının örgütlenme düzeyini o boyuta vardırmaktır.

Şayet işçi sınıfımız 12 Eylül'den bu yana geçen yedi yıl içinde sindirilmişse, onun mücadelesine ağır darbe indirilebilmişse ve yeni ye-

ni kıpırdanmakta ise, bunun nedeni 12 Eylül'e girildiğinde onun örgütlenme düzeyinin düşük olmasından gelmektedir. Bu gerçeklik hem sendikal hareket, hem de işçi sınıfı politik hareketi için sözkonusudur. Bilimsel sosyalist politik hareketin 12 Eylül öncesi dönemde bölünmüş durumda bulunması işçi sınıfının rehberi ve belirleyici mücadelesi olan politik mücadelesini zayıf bıraktığı gibi, bu olgu sendikal hareketteki sayısız zaafların da asıl nedeni olmuştur. 1980 öncesinde DİSK'de yaşanılan olumsuz olaylar, bilimsel sosyalistlerin konfederasyon içindeki gücünün artmasını önlemiş, bu durum bir yandan sosyal demokratların işine yararken, DİSK'deki çeşitli sendika yönetimlerinde ve DİSK üstyönetiminde "sosyalist partiler üstü politika" güdülmesi sonucunu getirmiştir. Politik hareketin dağınıklığından kaynaklanan bu durum, 12 Eylül'den sonra DİSK'in ve bağlı sendikaların faşizm koşullarına uygun örgütlenmelere ve mücadele biçimlerine girememesini de beraberinde getirmiştir.

ÖRGÜTLENMEDEKİ ZAAFLARI AŞMAK İÇİN

Bir başka deyişle, işçi sınıfının hem politik hem de sendikal hareketinin örgütlenme düzeyi, işçi yığınlarını faşizme karşı mücadeleye, ya da faşizm altında işverenlere karşı etkili bir mücadeleye sevkedebilecek nitelikte olmamıştır. Böylece işçi sınıfımız onca sosyal varlığına rağmen 12 Eylül sonrasında güçsüz kalmıştır, çünkü sınıf mücadelesi içinde güçsüz kalmıştır. Hem geri çekilmeyi mümkün olan en az hasarla atlatamamıştır, hem de kendi sınıf güçlerini toparlayıp, atağa kalkmayı gerçekleştirememiştir.

Gene de bütün bunları bir gecikme olarak saymak gerekir. Fakat bu gecikmenin daha fazla uzamasını önlemek sorumluluğu da hiç bir zaman birinci görev olmaktan çıkmamalıdır.

Bir başka deyişle, işçi sınıfımız yeniden *GÜÇ OLMAK* zorundadır, bunun da yolu tekrar tekrar belirtelim, *ÖRGÜTLENME*'den geçmektedir, bu örgütlenmenin manivelası, belirleyicisi ise *POLİTİK ÖRGÜTLENMEYİ* güçlendirmektir, işçi sınıfının tüm politik müfrezelerinin birleşik eylemini ve önderliğini kuvveden fiile çıkarmaktır.

15-16 Haziran Büyük İşçi Direnişi'ne layık olmanın günümüzdeki en yakıcı, en canalıcı anlamı budur. Bu yapılmadığı, bu hayati görev doğrultusunda seri, somut ve sonuç alınıcı adımlar atılmadığı takdirde, 15-16 Haziran konusunda, onun ne denli şanlı bir direniş olduğu konusunda söylenecek sözler, maalesef, bir hamasiyat olmaktan öteye gidemez.

İşçi sınıfımızın ve genel olarak sol'un değişik politik kesimlerinin birleşik gücünün, böyle bir birlikteliğin somutlanacağı alan ise günümüzde sol partinin yaratılmasıdır. ■

TSİP'in 14. Yılı

Türkiye Sosyalist İşçi Partisi 13. mücadele yılını da geride bıraktı. Bu yılların yarıdan fazlası faşizm altında geçti. "Onüç yıl" deyip geçmemek, üstünde düşünmek gerekiyor. Çünkü bu onüç yıl, sadece Türkiye Sosyalist İşçi Partisi açısından değil, işçi sınıfı siyasal hareketimizin bütünü, daha doğrusu bütün emekçi sınıflar hareketimiz ve Kürt ulusal demokratik hareketi açısından, yüklü bir deneyimle geçti, yoğun bir birikim yarattı. Bu birikim mücadelemizin bundan sonrasında da belirleyici olacaktır.

Şu açıktır: 15/16 Haziran vakasından önceki ile sonraki mücadeleyi farklı kılan önemli niteliksel noktalar vardır. Bu, bütün devrimci-demokratik hareketler için de, işçi sınıfı siyasal hareketi için de böyledir. Bu niteliksel noktalardan biri de Türkiye Sosyalist İşçi Partisi'nin kurulması ve ülkemizdeki sol ve sosyalist birikime olan katkılarıdır. Her Türkiye Sosyalist İşçi Partili TSİP'li olmakla övünmek ve TSİP'le övünmekten ayrı olarak, işçi sınıfı hareketinin bütününe ne kazandırdığını, sol hareketin gelişip güçlenmesine nasıl yardım edebileceğini, demokrasi mücadelesinde kendine hangi görevlerin düştüğünü düşünür, esas olarak bu kapsamdaki başarılarıyla övünür. Türkiye Sosyalist İşçi Partisi, oluşturduğu ve güçlenmesi için çaba gösterdiği sınıfsal değerleri koruyup daha ileri götürmekten, en başta kendini sorumlu sayar. İşçi sınıfımızın mücadelesini bir adım ileri götürecek her çabaya destek olmak, bu mücadeleyi geriletip saptıracak her yanlış adımı teşhir edip karşı çıkmak Türkiye Sosyalist İşçi Partisi tarafından, adeta bir siyasi ahlâk ilkesi haline getirilmiştir. Türkiye Sosyalist İşçi Partisi kendini ülkemizdeki işçi sınıfı siyasi hareketinin, birleşebileceği *en ileri* ve *en geri* düzlem olarak görmektedir; çünkü kendini bununla tahkim etmiştir. Bu realiteye, ya da ülkemizdeki siyasi sınıf realitesinin bu yanına her gün en az on defa karşı çıkıp, sonra on kez görüş değiştirenler olmuş, ama bu gerçeğin kendisi değiştirilemeden kalmıştır. Nedir bu gerçeğin nirengi noktaları?

●İşçi sınıfı ideolojisinin bir "hamaset", kuru bir emek ve emekçi sınıf edebiyatı olmadığının, bu ideolojinin, toplumdaki öteki sınıf ve katmanlar ideolojilerinden, Türkiye özelinde ise Kemalist burjuva ideolojisinden, her türlü popülizmden ve maceracı küçük burjuva dünya görüşlerinden bambaşka, kendine mahsus belirlenimi olan ve kendi dışındaki hiçbir ideolojiyle uzlaşmaz nitelikte olduğunun ve ne olduğunun kapsamlı biçimde anlaşılabilmesi için Türkiye Sosyalist İşçi Partisi'nin açtığı yoldan geçmek, onun bu konudaki titizliğini aynen göstermek gerekli olmuştur.

●Sağlam bir ideoloji olmaksızın tutarlı politikalar üretilemeyeceği, esnek politika ile "politik esnemenin" aynı şeyler olmadığı, işçi sınıfının, şu veya bu sınıfın kuyruğundan değil, kendi bağımsız yolundan giderek ancak amaçlarına ulaşabileceği, Türkiye'de uzun yıllar eleştirilmemiş ve anlaşılmamış olarak kaldıktan sonra, Türkiye Sosyalist İşçi Partisi'nin de katıldığı çabalar sonucu, şimdi bu değerler bilimsel nitelikleriyle politik ölçü olma düzeyine yükselmişlerdir.

●İşçi sınıfı enternasyonalizminin, bir bilgi, bir sığınak, bir örgüt, bir olanak, bir dayanışma olmadığının, bütün bunlarla birlikte ve özellikle de bunların üstünde, bir özveri olduğunun, kendi gücünü kendi ülkesinde ortaya koymakla, kendini dünya işçi hareketinin bir parçası olma gücüne, bilincine ve anlayışına ulaştırmakla ancak enternasyonalist olunabileceğinin anlaşılması için, Türkiye Sosyalist İşçi Partisi'nin de içinde yer aldığı mücadelenin oluşmasını beklemek gerekmiştir.

(Devamı 5. sayfada)

Referanduma Giderken

Süleyman Demirel muradına eriyor. İstediği kadar, "Namerdim kendim için birşey istiyorsam!" diye haykırsın, yasaklılıktan kurtulmanın tadını —her halinden belli— şimdiden çıkarıyor.

Ne ki, şimdiye kadar, yasaklı kalmanın da az tadını çıkarmamıştı. Yıllar yılı, "Olmaması gerekir!" diye köşesinde sızlanıp durduğu şeylerin her biri —ve çok daha fazlası— bir bir olurken, "mağdur"iyetinin ardına sığınıp kendini millete acındırarak, olanları olmaz kılmak için kılını bile kıpırdatmadan bugünleri beklemişti.

Şimdi meydanlarda arslanlar gibi kükrüyor: "Benim hiç umurumda değil bu yasaklar. Şartlar ne olursa olsun beni sizin hizmetinizden kimse alıkoyamayacak. Yasak koymuşlar koymamışlar ne farkeder? Konuşan Türkiye'yi biz yarattık, şimdi de iyi idareyi yaratacağız." (Adapazarı konuşması 17 Mayıs 1987 Cumhuriyet) Oysa yıllardır, "Halkıma hizmet vermekten alıkonuluyorum!" diye *şartlardan* yakınan ve yakındığıyla kalan kendisiydi. O zaman, yani en olmayacak şeyler olurken, tam anlamında politika yapmanın, faşist diktatörlüğe karşı çıkmanın ve direnmenin, yasakları dinlememenin tam zamanıyken, yasak koymuşlar koymamışlar ne farkeder demiyordu. Kendinin ve kendisi gibilerine yasak konulmasının "yanlış"lığını ve "sakınca"larını o yasakları koyanlara anlatabilmek için çırpınıyor, "yasak delme"yi ya da "konuşan Türkiye"yi de bu doğrultuda ağız dolusu lâf etmeye indirgiyordu. Bir başka deyişle gerçek hizmetin *o şartlarda* ve kendi politik haklarının ötesinde halktan esirgenen daha nice şeyler için kavga vermek olduğundan habersiz görünüyordu. Faşizm altında uslu durmanın mükâfatını eninde sonunda nasıl olsa hakedeceği hesabını güdüyordu.

Nitekim bugün, yasaklılıktan kurtulmanın arifesinde ortaya koyduğu tavır, yasaklı kaldığı yıllar boyunca sürdürdüğü tavrı bütünlüyor. Aynı Adapazarı konuşmasında halka söylediği şu: "Biz kavga değil, çare müessesesiyiz. Sıkıntıların sebebi rejimde meydana gelen kesikliktir. 'Rejimden bana ne? Bana geçim lâzım' diyenlerin geçiminin rejimden geçtiğini anlamalarına kadar başımız dertten kurtulmaz... Yedi yıl geride kaldı. Aydınlık, ümit dolu yeni bir dönemin başındayız. Bu dönemi kapatıp yeni dönemi açalım diyorum."

Evet, yedi yıl geride kaldı. Ama nasıl kaldı? O yedi yıl nasıl yaşandı? Emekçi kitlelerin, dar ve sabit gelirlilerin, namuslu memur ve aydınların, "geçimini serbest sağlayan kişi" olarak Demirel'in de dahil olduğu ufacık bir azınlık dışında tüm ülke nüfusunun hayatından zorla neler alınıp götürüldü! Demirel ve benzerleri bu yedi yılda halka yaşatılan felakette politikayla uğraşan, parti liderliği, başbakanlık vb. yapmış kişiler olarak kendilerine düşen hiç bir sorumluluk payı görmüyorlar. İnsan hakları, en temel demokratik hak ve özgürlükleri çiğnenen, zorba baskılar altında soyulup soğana çevrilerek belâlardan belâ beğenme durumuna düşürülen onca insanın yaşantısı üzerine bir kocaman çizgi çekip "yeni bir dönemi açmaya" koşuyorlar.

Burjuva politikacılarından başka türlüsünü beklemenin abes olduğu söylenebilir. Elbette doğrudur. Ama hem faşizmin gözükaralığını paylaşmayıp, hem de faşist olmanın her şartta geçerli asgari gereklerini yerine getirmekten dikkatle ve ısrarla uzak durmanın ne anlama geldiği de ortadadır. Geçmişleri, bugünleri ve gelecekleriyle politikanın göbeğinde yaşayan, politikada iddia sahibi kişiler yedi yıl yasaklılıkların üzerine oturup durduktan sonra bugün halkın sevgilisi demokrasi kahramanları pozunda meydanlarda at koşturuyorlarsa, "çare müessesesiyiz" diye geçmişi kapatıp yeni dönemler açmaktan söz ederek faşistlerle pazarlık kapılarını açık tutmakta yarar görüyorlarsa, onların da, dillerine doladıkları "Yasaksız Türkiye" yâvesinin de içyüzünü ortaya sermek demokrasi mücadelesinin gereğidir.

Dikkatlerin üzerinde toplanması gereken önemli noktalardan biri budur.

Öte yandan Demirellerin, Ecevitlerin, vb. üzerindeki çağdışı siyaset yasağının kalkması yolunun açılması elbette iyi güzel de, tüm emekçilere, milyonlarca insana sadece siyaset yapmayı ve siyasetten yararlanmayı değil, ekonomik-demokratik haklarını da savunmayı resmen ve fiilen yasaklayan daha bir sürü çağdışı, antidemokratik mevzuat—başta 82 anayasası— olduğu gibi yerinde duruyor. O anayasa kolay mı değiştirilsin, zor mu değiştirilsin tartışması sürerken, DİSK kararının ardından Barış Derneği davasında demokrasi adına da, insanlık adına da yüz kızartıcı kararlar çıkarılıyor. Durup dururken "illegal örgüte dönüşmek" gibi uyduruk "suç"lardan, makabline şamil suçlamalardan, 82 anayasası referandumunda hayır deme çağrısı "suçu"ndan, 142'den ve Muzır Yasası'ndan, vb. yargılanmalar sürüp gidiyor. En temel özgürlüklerini kullanmaya kalkan gençler kafaları kazınmış, tek tip maphushane elbiseleri içinde DGM'ler önünde yargılanıyor. Yedi yılda yapılan ilk gençlik mitinginde, İzmir'de, kürsüden "yasak sloganlar" listesi okutturuluyor. Ülkede iki milyona yakın insanın "güvenlik" gerekçesiyle fişlenmesi olgusu sürüyor. Kürdistan'da devlet terörünün aracı sıkıyönetim sözde kaldırılıp yerini aynı işlevle yüklü olağanüstü hal'e bırakırken, İstanbul'da tüm demokratik hak ve özgürlüklerin tepesinde tehdit unsuru olarak yine aynı olağanüstü hal sürüyor vb.... Dahası, sosyal demokrat SHP ve onun temkini dillere destan lideri, Kürdistan ve 1 Mayıs'la ilgili gizli/açık baskılar karşısında dengesini şaşırıp partisini siyasetten uzak durmaya mahkum eden tavırlar sergileyebiliyor. Ve bu şartlarda ufacık bir tekelci azınlığın çıkarlarına ekonomik soygun politikaları meşruiyetini (!) 6 Kasım emrivakisine borçlu pervasız bir iktidar eliyle halka dayatılmaya devam ediyor.

Bu demektir ki halkın geçimine göz diken rejimin, değil üzerine bir çizgi çekilip tarihe havale edilebilmesi, mek parmak yerinden oynatılabilmesi için dahi siyaset yasaklarının kalkıp Demirel'in ya da herhangi bir başka siyasinin "halkıyla buluşabilmesi"nin *çok ötesinde* güç dengesi kaymalarına, ve *bunun için de* yaygın kitlesel/demokratik hareketlenmelere, bunu sağlayacak bilinçli, kararlı çabalara gerek var.

Somut tahlil bunu gösteriyor.

Ve bu durumda Demirel'gilin başı çekmesi ve genel siyasi kamuoyunun onların peşinden sürüklenmesiyle "rejim meselesi" diye anayasanın bir geçici maddesindeki siyaset yasaklarının gündemin başına getirilip konul-

masındaki hikmet de daha iyi anlaşılıyor.

Rejim meselesidir, evet. Ama Demirel'in ve adamlarının hep tekrarlayıp durdukları gibi *her sorunun* başı olarak değil. Halkın başının dertten kurtulması Demirel'i yeniden başına geçirme özgürlüğüne ya da onun kerameti kendinden menkul bir övünmeyle hep kendine malettiği "iyi idare"ye kavuşmasıyla değil, gaspedilen demokratik hak ve özgürlüklerinin tümünü yeniden kazanma, onunla da kalmayıp demokrasi ve özgürlük alanını daha da genişletme yolunda seferber edilmesiyle sağlanacaktır. Bu alanda burjuva muhalefetin halka kendi adına sunduğu hiç bir somut perspektif ufukta görünmüyor. Tersine, onlar o yolu en baştan tıkamak, demokrasi ve özgürlük kavgasını kendi sundukları "çare"nin sınırları içine hapsetmek için hiç bir gayreti esirgemiyorlar. Esirgemiyorlar, çünkü onların derdi halkın derdine çare bulmak değil, düzenin derdine çare bulmak ve bundan kendilerine paye çıkarmaktır.

Bir başka önemli nokta, anayasanın 4. geçici maddesinin getirdiği yasakların *nasıl* kaldırıldığıdır.

Aylar ve haftalar boyu siyaset çevrelerini, basını, kamuoyunu en çok meşgul eden konu bu noktada Evren'le Özal arasında var olup olmadığı, ya da varsa ne ölçüde var olduğu sürekli tartışılan "mutabakat" oldu. Ve kimse bundan şu kadarcık olsun rahatsızlık duymadı. Cumhurbaşkanlığı, ya da 4. maddenin kaldırılmasını engelleme, olmazsa zorlaştırma yetkisi 12 Eylül iktidar gaspından menkul Evren ile; başbakanlığı, ya da 4. maddeyi kendi dilediği gibi kaldırtma (referandumu dayatma) gücü 6 Kasım seçim gaspından menkul Özal arasında pazarlık ve anlaşma, hep, sorunun çözümü için zorunlu çare, hatta çözümün *tek teminatı* olarak algılandı. Demirel'ler ve Ecevit'ler ve adamları da Evren-Özal ikilisiyle bu teminat bazında türlü pazarlıklar yürütmekte, yeri geldikçe de Özal'ın üçkağıtçı habis manevralarına karşı Evren'in "iyi niyet" ve "anlayış"ına sığınmakta bir beis görmediler.

Bu olgu faşizmin daha hâlâ ülkeyi ne denli kıskacı altında tuttuğunun ve her Allahın günü durmadan demokrasiden, özgürlükten, insan haklarından söz açan siyasetçilerle siyaset yorumcularının —en liberalinden en sosyal demokratına kadar— o kıskacın acısını etlerinde ne denli az duyduklarının yeni bir kanıtıdır. Aynı zamanda da, despotizme tanınan meşruiyetin bir ölçüsüdür. Aralarında ülkenin iki ünlü eski başbakanı ve parti liderinin de bulunduğu kimi yurttaşlar üzerinde siyaset yasağı gibi bir ayıba ve rezalete son verilebilmesi için bile bütün bu pazarlıklı "mutabakat" arayışlarına, pespaye manevralara ve dayatmalara katlanılmış, giderek yasakların kalkması uğruna yasakçılardan, o yasakları koyanlardan, sürdürenlerden medet umulmuştur. Despotik zihniyetin ve uygulamaların insani ve siyasi ahlâk yoksunluğu ile iş bitiriciliğin olağan karşılanması ve çaresizlik psikolojisi bu denli iliklere işlemiştir!

Sonuçta, burjuvazinin hâkim yönlendirici mihraklarına her bakımdan işlerine gelen, türlü karışık hesaplar ve manevralarla diledikleri gibi manipüle edebilecekleri bir ortamda işlerini yürütme imkânı bir kere daha sunulmuştur. "Demokrasiye geçiş süreci"nde bir "ileri adım daha" atıldığı havası yaratılarak ortaya salınan sis perdesi ardında bir yandan rejim, her şeye rağmen giderek yükselen toplumsal muhalefet ve Avrupa ile "bütünleşme" perspektifi karşısında kendini aklayarak mevzilerini tahkime çalışmakta, bir yandan da 12 Eylül faşizminin düzenin sahiplerine sağladığı olağanüstü kazanımların ve imkânların yeni koşullarda daha farklı kombinezonlar sayesinde sürüp gitmesinin çaresine bakılmak istenmektedir.

Bu durumda demokrasi güçlerinin görevi, sis perdesini yırtıp dağıtma doğrultusunda genel demokratik kamuoyunu ve kitleleri olabildiğince bilinçlendirip harekete geçirmenin çaresine bakmaktır. Yeni koşullar, giderek bile olsa bir demokratikleşmenin *değil*, belli alanlarda *gevşemenin* ürünüdür. Referandum ve olası bir erken seçim, herşeye ve gerek Evren-Özal rejiminin, gerekse burjuva muhalefetin karşılıklı manevralarına rağmen, demokrasi ve özgürlük mücadelesinin gerçek hedeflerini —rejimin anayasasının silinip atılması, gaspedilen demokratik hak ve özgürlüklerin yeniden kazanılıp kapsamının kısıntısız şumüllendirilmesi, demokrasi-sosyalizm-barış güçleri üzerinde baskıların tümüyle geçersiz kılınması, 12 Eylül politik yargı kararlarının ve duruşmaların iptali, halk düşmanı 24 Ocak politikalarının mahkum edilmesi, vb.— yeniden ve daha yaygın etkinlikte kitlelerin dikkatine sunmak, bu arada rejimin despotik niteliğini teşhir etmek ve burjuva muhalefetin gerçek yüzünü sergilemek için yeni imkanlar sağlayacaktır. Bu imkanların değerlendirilip her birinden ne ölçüde olursa olsun verimli sonuç alınabilmesi, *çare*'yi rejimin tepe mihraklarının "aklı selim"ine hitapta ya da burjuva muhalefetin peşine takılmakta değil, demokrasi ve özgürlük *mücadelesinin* kitlesel potansiyeline ivme kazandırmakta gören tüm ilerici unsurların iş ve eylem birliği ile sağlanabilir ve sağlanmalıdır. Sosyal demokrasinin zaaflarını paylaşmayan ve aczinden arınmış bir demokratik muhalefet mihrakının oluşturulması yolunda tutarlı bir atılımı gündeme getirerek sosyalizmin toplumsal meşruiyetine yeni açılımlar sağlamak da bu bağlamda öne çıkan görevler arasındadır.

Gevşemeyi *demokratikleşmeye* dönüştürme yolunda ileri adımlar atılabilmesi demokrasi güçlerinin, gerçek demokratların ve komünistlerin, tüm ilericilerin etkin çabalarını gerektiriyor. ■

TSİP'İN 14. YILI

(3. sayfadan devam)

●İşçi sınıfı partisi kavramın somutta gerçekleştirilmesi, partililik normlarının kazanılıp oturtulması, demokratik merkeziyetçiliğin ne olup ne olmadığının anlaşılması, profesyonel devrimci yaşamın ete kemiğe kavuşması, komünist ahlâk standartlarının oluşturulması, sosyalist siyasi mücadelenin gönüllülük ve güven esasları üzerine oturtulması, Maocu ideolojinin teşhir ve tecrit edilmesi, cuntacı eğilimlerin işçi sınıfı saflarından temizlenmesi, kendini komünizm davasına adamış kalıcı siyasi kadrolaşma fikrinin yerleşmesi, politikada işçi sınıfı tutarlılığının bir üslup haline getirilmesi vb. gibi, bugün işçi sınıfı hareketi tarafından birer mihenk taşı niteliği taşıyan ölçüleri tanıyıp anlayabilmek için Türkiye'de 70'li yılları,bu değerleri en zor durumda dahi savunmanın önemini kavramak için 80'li yılları yaşamak gerekmiştir.

Türkiye'de işçi sınıfı hareketinin, devrimci ulusal demokratik hareketin, en genelinde sol hareketin bugünkü birikime ulaşabilmesi için son 13 yıllık mücadeleyi mutlaka yaşaması, bu mücadeleyi Türkiye Sosyalist İşçi Partisi ile birlikte yaşaması gerekiyordu. ■

Politikada Düş ve Gerçek

Türkiye solunda yeralan çeşitli parti ve grupların yayınlarına bakıyoruz, hepsi değil ama çoğu halinden memnun gözüküyor. Bu yayınlar, dolayısıyla o akımların yöneticileri, temsil ettikleri siyasi çevreyi başarılı görüyorlar, "hareketlerinin yükseldiğini, gelişip güçlendiğini" ileri sürüyorlar.

Devrimci harekette yeralan siyasi örgütlenmelerin iddialı olmaları doğal bir şeydir, gereklidir. Ama bu iddialılık, ülkenin, solun ve bizzat o örgütün içinde bulunduğu realitelerin açık seçik görülmesini önlüyorsa ve daha da önemlisi bu iddialar, grupçuluğa hizmet ediyorsa yani iddialılık, iddiacılığa dönüşüyorsa, o iddialar sahiplerinin avuntusu ve kuruntusu olmaktan öteye gidemezler. Geçmişte de böyle şeyler çok görüldü, "proleter devrimci hareketimiz yükseliyor" tarzından edebiyatlar, gün geldi yapay moral şırıngası bile olmaktan çıktılar. Hatta o "proleter devrimci hareketler"den bazıları, Proleter Devrimci Aydınlık (PDA) örneğinde olduğu gibi, burjuva akımlara bile dönüştüler. Onlar "proleter devrimci hareket" ten gittiler, ama "hareketimiz yükseliyor" edebiyatı gitmedi. Tersine daha bir kökleşti, kemikleşti. Ve bu tür tekerlemeler, halkımızın deyimiyle, birer "uyuz kaşıma" olmaktan da çıktılar, Türkiye solunda grupçuluğun, tekkeciliğin ve küçük dükkancılığın âlâmet-i fârikası haline geldiler.

12 Eylül'e böyle girildi, "hareketimiz gelişiyor, güçleniyor," diye diye; yani paramparça ve darmadağınık. Faşizmin ayak patırtıları yıllarca önce başladığı ve daha da önemlisi bütün o yıllar boyunca faşist terör azgınlaştıkça azgınlaştığı halde, bırakınız bilimsel sosyalist hareketin birliğini ve solun birlikteliğini, solda demokratik güçbirlikleri bile kurulamadı, kurulanlar da kalıcı olamadı, eskaza kalıcı olan çıktıysa o birliktelikler mücadelenin ana alanı haline getirilemediği, yani birlik ve birliktelik hep birlikte öne çıkarılamadığı için, kendi cılızlıkları içinde 12 Eylül'e vardılar. Böylece ne faşist terörün tırmanması ve 12 Eylül cuntası eliyle faşist devlet terörüne dönüşmesi önlenebildi, ne de faşist diktanın karşısında anti-faşist politik direniş gerçekleştirilebildi ve ne de faşist devlet saldırısı karşısında derli toplu ve birlikte geri çekilme başarılabildi. Böyle olunca da, hasar çok büyük oldu.

SOLDA BİRLİK YÖNÜNDE OLUMLU GELİŞMELER

Gerçi bugün solda birlik ve birliktelik doğrultusunda yedi yıl öncesine nazaran küçümsenmeyecek bir mesafe alınmıştır, kalıcı bir mücadele birliği yolunda bir örgütlenmeye gidilmiştir, bu merkezileşme solda birliğin temellerini atmıştır ve bugüne değin Türkiye solunda hiç başarılamamış olan ortak yayın çıkarma ve bunu sürdürme, birleşik merkezi yapıyı intizam içinde aksatmadan yürütme ve çeşitli birimlerde organik yapıyı geliştirme, ona katılan taraflar arasında dostluk bağlarını geliştirme, kalıcılaştırma, birleşik eylem yapma alışkanlığını süreklileştirme, ortak çalışmalarda çıkan sorunları aşabilme gibi sol için önemli kazanımlar elde edilmiştir. Fakat gelinen noktada bu kadarının da yetmediği, toplumun ve onun geleceği olan solun ihtiyaçlarına cevap verecek türden geliştirme, yetkinleştirme çabalarının yeni adımlarla, çözüm yolları ve çalışmalarıyla hâlen ortaklaşa olarak yoğunlaştırılmasından da bellidir.

Kaldı ki, solda birliktelik gereksinmesini teorik ve pratik planda faşizm olgusuna bağlamak da doğru değildir. Faşizmin olmadığı, böyle bir tehlikenin de varolmadığı ülkelerin koşullarında da birlik ve ortak mücadele konusu gündemin en başındaki maddedir. Yani solun birliği konusu özünde demokratik bir sorun değil, devrimci bir sorundur. Demokrasi özelinde ise, solun güttüğü ortak mücadele anlayışı, sol dışındaki anti-faşist güçlerle bir demokratik ortaklık sorunudur ki, bunun da literatürdeki adı demokratik cephe sorunudur. (Ama böyle bir geniş demokratik cepheye gidilebilmesi, örneğin sosyal demokrasi ile bu noktaya varılabilmesi için, her şeyden önce sol'un kendi birliğini ve birleşik merkezileşmesini sağlaması, ülkede güçlü bir muhalefet odağı haline gelerek her alanda alabildiğine örgütlenmesi ve solu benimseyen kitleleri etrafında toplayarak harekete geçirilebilmesi gerekmektedir.)

GÜÇLENMEKTE OLAN MUHALEFET DİNAMİKLERİ

Türkiye solu olarak böyle güçlü bir odaktan yoksun bulunmaktayız. Meselenin can alıcı noktası zaten buradadır. Her şeyden evvel bu başarılmadıkça, sol'un ülkedeki güçler dengesini ileriye doğru değiştirmeye başlamasının, kitleler gözünde alternatif haline gelmesinin, onlara güven vermesinin ve bu sayede kitleleri mobilize edebilmesinin olanağı hiç mi hiç yoktur.

Sol, toplum yaşamımızda bir alternatif haline gelmedikçe de, "işler çok iyi gidiyor" diye kendi kendimizi avutmanın hiç bir anlamı yoktur.

Oysa birer ikişer başlayan işçi grevleri, Türk-İş sendikalarına bağlı yüzbinlerce işçiden yükselen grev istekleri ve kararlılıkları ve son olarak gerçekleştirilen yaygın öğrenci hareketleri de gösteriyor ki, toplumsal dinamikler patlamaya hazır durumdadır. Bütün bu hareketlerin siyasal alana intikal ettirilmesi ise ancak solun siyasal arenada güçlenmesine bağlıdır. Bu ise ancak solun birliğiyle sağlanabilir. Bir başka deyişle solda bulunanların sözkonusu demokratik hareketler içinde birlikte davranmaları tek başına yeterli değildir.

Aslolan *doğrudan siyasi mücadele* alanında güçlü ve onları yönlendirici bir politik birliğe ulaşılmasıdır, böylesine bir merkezi birlikteliğin toplumsal muhalefetin ana odağı haline gelmesidir. Yani sol'un politika arenasında bağımsız ve etkili bir güç olarak kitlelerin önüne çıkmasdır. Bu çıkışın gecikmesini mevcut baskı ve teröre bağlamak olsa olsa depolitizasyon ortamının derinleşmesine, sol'un politik alandaki tecrit edilmişliğinin sürmesine, geniş emekçi yığınların, hatta bizzat soldaki yığınların gözünde sol'un prestij yitirmesine yol açar. Sol içinde yeralan politik örgütlenmelerin bir türlü biraraya gelemeyecekleri, gelseler bile bunu gelişkin ve sonuç alıcı noktalara ulaştıramayacakları, bu şekilde ülkenin geleceğine talip çıkacak atağı bir türlü gösteremeyecekleri yolunda bizzat soldaki kitlelerde varlığı gözlenen inançsızlığın ve güvensizliğin artmasına yol açar.

KİTLELERE GÜVEN VERMEK İÇİN

Bugün ileri emekçi yığınların ve en başta sola, sosyalizme sempati duyan kesimlerin, politik beklentilerine, özlem ve isteklerine, siyasal tercihlerine uygun düşen bir sol var mıdır?

Solda yeralan her ciddi politik akımın her şeyden önce bu soruya açık, seçik cevap vermesi gerekir. Şayet "evet böyle bir sol güç vardır, o da bizim partimizdir, hareketimizdir," vb. diyenler bulunuyorsa, onlara söyleyecek hiç bir sözümüz yoktur. Çünkü sol politika ciddi bir iştir, bu nedenle ciddiyetsiz insanları ciddiye almaya değmez. Kendilerini dünyanın merkezi gören politik megalomanlar, buyursunlar kendi kendilerini Türkiye solunun da merkezi ilan ederek uyuz kaşımaya devam etsinler.

Ne var ki, Türkiye solunun bugünkü durumunun kitlelerin ve bizzat soldaki kesimlerin ihtiyaçlarına ve politik beklentilerine iyi-kötü cevap verdiğini iddia eden gruplara pek rastlanmamaktadır, (eskaza varsa bile onları birer klinik vaka görmek gerektiğinden, onları yok sayıyoruz).

Bununla birlikte, solun bugünkü durumundan, içinde bulunduğu sayısız sorunlardan, başarısızlıklardan şikayetçi olan ve bu kısırlığı, yetersizliği aşmak gerektiğine inanan politik örgütlenmeler çoğunluktadır. Hiç değilse bir hayli gecikilerek de olsa, pek çok acı deneyler ve büyük hasarlar pahasına da olsa bu noktaya gelinmesi, zararın neresinden dönülürse kârdır, anlamında bir olumluluktur.

Ne var ki, bu tespitte birleşenler arasında da solun mücadele birliğinin sağlanmasının taşıdığı hayati önemin kavranması konusunda farklı algılayışlar bulunuyor. Bu farklılıklar sadece yöntem farklılıkları olsa, sorun basite indirgenmiş sayılabilecek. Ama solun talip olduğu misyona yaraşır bir durumda ve etkinlikte olmadığını belirtenler arasında çeşitli ben-merkezcilik eğilimlerinin ortadan kalkmadığı gözleniyor.

Bir başka deyişle, ciddiye alınacak siyasi örgütlenmeler içinde hiç birisi hareket benden ibarettir demiyorsa bile, kendi politik örgütünü hareketi toparlayacak ana odak gibi görenlerin de çoğunlukta olduğu bir gerçek. Böyle olunca da birlik ve mücadele birlikteliğinin gerekirliği konusunda tespit yapmış olmak tek başına bir şey ifade etmiyor. Hareket benden ibarettir dense bile, hareket benim eksenim etrafımda birleşecektir, tekleşecektir kanısı pek çok politik örgütlenmede adeta fikri sabit halinde varlığını sürdürmektedir. Böyle olunca da, ister istemez eski grupçuluk hastalığının o eski vahim boyutlarındaki kadar olmasa bile, gene de sürdüğünü söylemek gerekmektedir.

BİRLİK VE MÜCADELE BİRLİĞİ ÜZERİNE BİR HATIRLATMA

Konuyu daha iyi açabilmek için, şu noktayı gözden uzak tutmamakta yarar vardır: Elbette solun birliği derken soldaki bütün siyasi akımların tek bir çatı altında, tek bir parti halinde merkezileşmesi kastedilmemektedir. Türkiye solundaki değişik siyasal örgütlenmelerden tek bir örgüt halinde birleşebilecek olanlar vardır, birleşemeyecek olanlar vardır. Bunun da belirleyicisi kuşkusuz ki, ideolojidir, yani ideolojik yakınlıklar, ya da hatta temeldeki ideolojik bazlardır. Ne var ki, ister bilimsel sosyalist hareketin evrensel ideolojik politik bazını ve doğrultusunu benimseyenlerin yani bilimsel sosyalizm ve proletarya enternasyonalizmi bazında bulunanlar olsun, ister bunun dışındaki politik akımlar arasında ideolojik, politik, hatta stratejik yakınlıkları olanlar olsun, Türkiye solunda *ciddiye alınabilecek* grupların kendi temel ideolojik doğrultularında birbirleriyle benzer ya da çok yakın olanların birleşmeleri mümkündür. Bu ise, hiç değilse her temel politik akım içindeki çok sayıdaki ayrı örgütlenmenin ortadan kalkarak, ideolojik ve politik esaslar ve farklılıklar temelinde az sayıda, ama her biri daha güçlü politik örgütlenmelerin oluşmasını getirecektir.

Solun bu noktaya varması henüz bugünden yarına gerçekleşeceğe benzemediği için, şu anki verili durumda solun birliği derken acilen tüm antiemperyalist, antitekel ve antişovenist politik örgütlenmelerin mücadele birliğinin sağlanmasından söz etmek durumundayız.

Elbette soldaki her bir temel politik akımın birer (tekleşmiş) politik örgütlerinin varolması halinde de mücadele birliği sorunu bunlar arasındaki eylem birliği ve mücadelenin merkezilmeşmesi halinde *varolacaktır.* Ama aynı zamanda —oraya da gidişi kolaylaştıracak şekilde— bugün karşımızdaki en ivedi mesele değişik ideolojik doğrultudaki değişik sol örgütlenmelerin kendi bağımsız kimlikleriyle katılacakları merkezi bir üst birlikteliktir.

Oysa, söz konusu her iki birlikteliğin de (ya da daha doğrusu birliklerin ve birlikteliklerin) sağlanamamasında, yukarıda sözünü ettiğimiz mantık yatmaktadır: "Benim hareketim gelişip güçlenmektedir, daha da güçlendikçe, aynı ideolojik bazda olan diğer politik örgütlenmeleri eritip ortadan kaldıracak, ya onlar grupsal olarak bana katılacaklardır, katılmayanlar ise dağılıp gidecekler, onların mensupları arasındaki unsurların büyük çoğunluğu bana gelecektir, böylece *ben* kendi türümde, kendi ideolojik-politik ayırım alanımda tek olacağım, bu anlamda tekleşmeyi kendi eksenim etrafında sağlayacağım."

Yazımızın başında sözünü ettiğimiz tespit ve gözlem bu mantığın somut kanıtlarıdırlar. Yani, bir zamanların tekerleme haline gelmiş sözüyle "proleter devrimci hareketimiz güçleniyor, proleter devrimci hareketimiz çığ gibi büyüyor" sözlerinin bugünkü ifadesi soldaki politik çevrelerden bir çoğunun kendi örgütsel, politik vb. çalışmalarını böyle görmesidir, bunun da o çevreler tarafından çıkarılan yayınlara yansımasıdır.

Politik örgütlenmelerin çoğunluğu böyle düşündüğü, böyle inandığı sürece, ne her bir politik örgütlenmenin kendi temel ideolojik alanında (doğrultusunda) varolan diğer örgütlenmelerle birleşmelere, tekleşmelere gidilebilir, ne de dolayısıyla tüm solu kucaklayacak merkezi ve güçlü bir mücadele birliği yaratılabilir.

"EN BÜYÜK BENİM"

Bu gerçekliğin görülememesini, ya da daha doğru görülüyorsa bile birlik ve birliktelik sorununun hayatiyetinin kavranamamasını kabul etmek bizim açımızdan mümkün değildir.

Sol bu kadar bölük, pörçük ve darmadağınıkken ve 12 Eylül'ün sola indirdiği ağır darbenin etkilerinin, izlerinin çok büyük çoğunluğu henüz telafi edilmemiş durumda bulunuyorken, soldaki şu veya bu politik örgütlenmenin kendisini ve kendi işlerini pek beğenmesi, ya da mevcut gidişatın kendi lehine bir seyir izlediğini sanması, kendisini hareketin çekim merkezi sayması gülünçtür.

Dolayısıyla soldaki ciddi bir siyasi örgütlenmenin kendisini tek ve biri-

cik, eşsiz ve emsalsiz ilan etmese bile, en büyük benim demesi ile futbol hastalarının kendi takımlarını öyle görmesi arasında benzetme yapmakta sakınca yoktur. Oysa ne siyaset bir futbol maçıdır, ne de siyasi örgütlenmeler birer kulüptür. Futbol meraklılarının kendi takımlarını en büyük görmeleri, ya da öyle görmek istemeleri psikolojik bir olaydır ve stadyumlarda kalır.

Ne var ki, sol için aynı şeyi söylemek mümkün değildir. Solda şu veya bu grubun kendisini en büyük görmesi, solu geliştirmeye değil, kısırlaştırmaya, güçsüz bırakmaya, hatta belli dönemlerde daha da güçsüzleştirmeye yol açar.

Çünkü grupçuluğun en önemli bileşenlerinden birisi, belki de birincisi her grubun değilse bile, çoğunun kendi ekseni etrafındaki dönenceden çıkamaması, dolayısıyla ufkunu genişletememesi, yani toplumsal olaylara ve özellikle sol politikaya geniş bir spektrumdan bakamaması, uzun erimi sağlıklıca görememesidir.

Tarihsel determinizmin şaşmazlığına inanmak, gerek dünyada gerekse Türkiye'de devrimci sürecin eninde sonunda nihai ve kalıcı zafere ulaşacağını bilmek, solda yer alan her grubun ilk ve temel çıkış noktasıdır. Gene soldaki her politik örgütlenme bu süreci kendi seyrine bırakmamak ve hızlandırmak amacıyla vardırlar. Bir başka deyişle, sol örgütsellik dünyayı sadece yorumlamak için değil, aynı zamanda değiştirmek için yola çıkmıştır.

Ne var ki, ne tarihsel determinizmin haklılığı, ne de devrimci süreci hızlandırmak amacıyla politik mücadele verilmesi, o mücadeleyi veren grupların subjektivitelerine indirgenmemelidir. Çünkü Marksizm bize öğretmiştir ki, toplumsal olaylar ve sosyal gelişim yönündeki politik mücadeleler kişilerin ve grupların subjektif niyetlerine bağlı değildir. Gene Marksizmin bize öğrettiği —ve konumuz özelinde altını çizmemiz gereken— bir başka nokta da, bir toplumdaki kurumların, örgütlerin vb. kendilerini nasıl tanımladıklarına göre değerlendirilmedikleridir. Bu açıdan, bir politik örgütlenmenin kendini şöyle, şöyle, şöyle diye tanımlaması o politik örgütün portresi olarak alınmaz. Önemli olan özel'in kendisini nasıl gördüğü değil, genel'in o özel'i nasıl gördüğüdür, "başkalarının onun için ne dediğidir", yani onun hakkındaki yaygın ve genel kabullerdir, değerlendirmelerdir.

Soruna bu açıdan bakmamızda yarar vardır. Yani Türkiye solunda yeralan politik gruplar olarak "başkaları" bizi nasıl görmektedir? Elbette tam bu noktada başkaları teriminden kasıt, ülkemizdeki sol kamuoyudur, yani siyasal tercihlerini solda yapmış olan kitle kesimleridir, soldaki politize olmuş işçilerdir, emekçilerdir, aydınlardır, öğrencilerdir vb.

Bu politizasyon içindekilerin bir kısmı, sadece politik tercihlerini sosyal-demokrasinin solunda yapmakla kalmamışlar, aynı zamanda daha da politikleşerek şu veya bu politik örgütlenmeyi, onun ideolojik, politik doğrultusunu seçmişlerdir. Fakat soldaki kitlelerin önemli bir çoğunluğu henüz böyle somut bir politik tercih yapacak kadar şekillenmemişlerdir. Bu çoğunluğun politizasyon düzeylerini düşük görerek, işin içinden çıkmamız, solun ve dolayısıyla vermekte olduğumuz sol politik mücadelenin hiç bir sorununu çözmez.

Şu soruyu dün olduğu gibi, bugün de daima akılda ve diri tutmak gerekir. Sayıları milyonun üzerinde bulunan —örneğin eğer bir kriter sayılacaksa, solun merkezi birliğinin sağlanması halinde, diyelim ki daha ilk genel seçimde yüzde 10 potansiyelini politik arenaya yansıtacak olan— ayrıca politik, ekonomik, demokratik hareketlilikler içinden geçmiş, grevlere, öğrenci hareketlerine, diğer demokratik mücadelelere, ya da yığınsal 1 Mayıs gösterilerine vb. katılmış olan kitlelerin önemli bir kısmı bugün politik sol'a nasıl bakmaktadır? Ya da politik sol içinde bulunan örgütlenmeler, dün de, bugün de Türkiye solu olarak bu ileri kitlelere güven verebilmiş midir?

Bu soruya "evet" demenin olanağı yoktur. Politik solun şu anda da verili kitle tabanını oluşturan ve ülkenin en ileri dinamiğini teşkil eden bu kitlelerin gözünde, politik sol, etkisizdir, güçsüzdür. Ve gerçekten de öyledir. Gene bu kitlelerin gözünde politik sol alabildiğine bölünmüştür, bir türlü bir araya gelememekte, gelse bile gelişkin ve etkili bir odak haline ulaşabilecek adımları atamamakta, böylece birleşik güçlerden oluşmuş bağımsız ve merkezi bir politik güç halinde ülkenin toplumsal ve siyasal yaşamına ağırlığını koyamamaktadır. Bu politize kitle kesimleri için şu anda ülkede sol bir alternatif yoktur.

Oysa politik sol'un görevi önce bu ileri potansiyeli toparlayıp, merkezileştirip harekete geçirmek ve bu sayede çok daha geniş kitlelere uzanmak, büyüyüp genişlemek, güçlenip iktidar mücadelesinde daha ileri hedeflere ulaşmaktır.

Politik sol, bu başarısızlığını, bu etkisizliğini gideremediği müddetçe, kitlelerin güvenini kazanamaz, kitlelerin güvenini kazanamayınca da güçlenemez. Ama sorun bir tavuk-yumurta totolojisi değildir. Sorunu Kristof Kolomb'un yumurtası gibi çözek mümkündür, sadece mümkün değil aynı zamanda bu çözüm biricik geçerli olan yoldur. O da ısrarla vurguladığımız gibi, solun merkezi birliğini gerçekleştirecek adımları, çözümleriyle, yöntemleriyle radikal bir biçimde atmak, bunun için gerekli manivelayı harekete geçirmektir.

Bu yapılmadığı takdirde, sol'un gelişip güçlenmesi, kendisinden çok, kendisi dışındaki sosyal ve siyasal faktörlere bağlı kalır. Oysa politik sol, ülkedeki siyasal güçler dengesindeki değişikliklerden yararlanarak önünü açmak edilgenliğinde olmamak, tersine kendisi bağımsız bir güç olarak siyaset sahnesine ağırlığını koyup, o güçler dengesinin değişmesinde en büyük etken olmak zorundadır.

Ülkedeki güçler dengesinde nitel olmayan, nicel olan, üstelik de nicel bakımdan bile kısmi kalan bazı değişmeler sonucunda solun hareketlenmesi hiç bir şekilde ve hiç birimiz için bir yetinme konusu olamaz. İçinde bulunduğumuz politik örgütsel çalışmalardan ve gelişmelerden ne denli memnun olursak olalım, sol'un genel sorumluluğu daima her şeyin üstünde tutulmalıdır.

Öte yandan politik mücadeleye uzun erimden bakabilmek sol'un geleceğini kendi örgütsel eksenimiz etrafında görmeye indirgenirse, bunun adı uzağı görebilmek değildir. Tarihsel determinizm bize yarını zaten göstermektedir. Aslolan o yarına nasıl varacağımızdır. Yarın aydınlıktır ama, oraya varmak için katedeceğimiz yol karanlıklar ve meşakkatlerle doludur. Yarın'a ulaşmak bu denli zorken, üstelik de böylesine bölünmüş sol içinde bizim kalkıp kendi örgütsel-politik çalışmamızı yeterli görmemiz nasıl mümkün olabilir? Şayet yarın'a giden yolu grupsal bir benmerkezcilik eksenine bağlarsak, bilerek bilmeyerek tarihsel determinizmi grupsal sübjektivizme indirgemiş oluruz. Sübjektivizm ise Marksist

politikada idealizmin bir yansımasından başka bir şey değildir.

KÜÇÜK DÜKKANCILIK

Oysa sol, düşüncede materyalist olduğu gibi eylemde de maddidir. Pratikteki bu maddilik ise sol'un ancak ve ancak kollektif bir olgu olması şeklinde somutlanır. Diğer bir deyimle, pratikte sol bir çoğunluk olayıdır. Çünkü maddi güç ancak bu şekilde yaratılabilir, düşünsel güç maddi güce ancak bu şekilde, yani çoğunluklarla, kalabalıklarla, kitlelerle dönüştürülebilir.

Oysa bizde sol, bırakınız emekçi halkın mümkün olabilen en geniş kesimlerini kazanmış olmayı, hatta bırakınız soldaki kitlelerin çoğunluğunu kazanabilmiş olmayı, ayrı ayrı örgütlenmeler içindeki kadroların bile çoğunluğunu eylem içinde biraraya getirebilmiş durumda değildir.

Bu sağlanmayınca da, toplumdaki onca potansiyele, onca dinamiklere rağmen politik sol bir türlü maddi bir güç haline dönüşememekte, ya da *sol'*un mevcut gücü o potansiyeli derleyip toplamaya, o dinamikleri harekete geçirebilmeye yetmemektedir.

Ayrı ayrı sol örgütlenmelerdeki çok sayıda kadronun enerjisi biraraya getirilemediği gibi, bu örgütlenmeler içinde yeralmayan sayısız diri unsurun da kucaklanması mümkün olamamaktadır.

Oysa ideolojik farklılıklara, tartışmalara rağmen biraraya gelmek ve birleşik bir politik güç haline dönüşmek mümkündür. Çünkü sol ancak ve ancak güçlü ve büyük birimlerle başarıya ulaşabilir. Aradaki ayrılıklar ise o büyük birimleri ve birliktelikleri yaratmaya engel diğildir. Küçük dükkanlarla solun başarıya ulaştığı hiç görülmediği gibi, küçük dükkanların da bir yere vardıkları hiç görülmemiştir.

Küçük dükkancılık ise, kendisi küçük, dünyası küçük, ufku küçük, siyasi algılayışları küçük bir anlayışın ürünüdür. Şu kapitalist toplumda küçük dükkan denilen işletmelere bakalım. Böyle bir dükkanın sahibi olan kişi günde bilki 18 saat çalışır, hep kafasında, hayalinde büyük dükkan olmak, günün birinde de dev bir işletmenin sahibi olmak yatar.

Politik solda da küçük dükkancı bir eğilimin tarihsel determinizme bakarak kendisini günün birinde o dev devrimin mimarı olarak düşlemesi buna benzer bir olaydır.

Küçük dükkanların ikinci özelliği aralarındaki kıyasıya rekabettir. Ve maalesef aynı olguya politik solun küçük dükkancılığında da rastlanmaktadır. Ortak bir işe girildiğinde de çoğu kez bu anlayış ağır basmakta birlikte politik çalışma yapanların çoğu o ortak işten azami kârı, aslan payını almaya çalışmaktadırlar.

Oysa şimdiye değin çok uzun yıllardır Türkiye solu küçük dükkancılıktan çok çekmiştir. Zira, küçük dükkancılık hastalığı kendi kendisini üretip, büyüten bir kanser gibidir ve eninde sonunda o küçük dükkanın başını yemektedir. Küçük dükkancılık Türkiye solunda öylesine boyutlara varmıştır ki, habire küçük birimler üretmiş, sonra da, daha küçüklerini üretmiş ve dünyaya gözünü açan her grup, grupçuk kendisini en iyi Marksist, Leninist bilmem ne "ist" görerek diğerlerini hain ilan etmiştir. 12 Eylül'den sonra da solda bu parçalanmalar sürüp gitmiştir. Çünkü küçük dükkancılık ve tekkecilik mantığının bunalımlardan kurtulmasına olanak yoktur. Dahası da, bölünmeler politik dükkanların başarısızlığının ve çıkışsızlığının sonucudur. Bölünmelerin hepsi başarısızlıklara, çözümsüzlüklere ya da gelişmeme durumlarına rastlar. Gerçekte bu başarısızlıkların asıl nedeni *dükkanın* küçük *olmasıdır*. Solun yüklediği görevlerin ve sorunların üstesinden küçük birimlerle gelmek mümkün olamayacağı için birimler küçüldüğü oranda çıkmaz da artar.

Küçük dükkancılığın bir de öteki boyutu vardır ki, o da en az birincisi kadar, belki ondan daha da önemlidir. Küçük dükkanı elinde bulunduranlar, kendi egolarından kurtulamazlar, kendi kendilerine büyük meziyetler ve yetenekler vehmederler, örgüt içinde demokrasi ve eleştiri özgürlüğünün önünü kapatırlar. Eleştiri getiren, bir şeylerin düzelmesini isteyen herkese karşı kuşkuyla bakarlar. Çünkü kendi dükkanlarının çıkarları kendi benlikleriyle, bütünleşmiştir. Bu nokta ise o kişilerin bilincine "hareketin yüksek çıkarları" diye yansır ve pek çoğu gerçekten de kendi görüşlerini, politikalarını, kendi varlıklarını, hatta kendi politik konumlarını hareketin yüksek çıkarlarının vazgeçilmez ve kaçınılmaz gereği saydıkları için onlara karşı çıkan herkesi de "hareketin yüksek çıkarlarına" karşı çıkıyormuş gibi görürler.

Kendi içine karşı bu denli hoşgörüsüz ve demokrasisiz davranan küçük dükkancılığın, kendi dışındakilere karşı ne denli "rakip" olabileceğini, zaman zaman düşmanca tutumlara bile girebileceğini kestirmek hiç de güç değildir. Kestirmeğe de gerek yoktur. 12 Eylül'den önce bu sayısız örneklerle yaşanmıştır.

Mesele ne pahasına olursa olsun kendi dükkanını korumak, sürdürmek olunca ve o dükkan da birilerinin egolarında kendi şahıslarıyla özdeşleşmiş bulununca, o kişilerin ve dolayısıyla o küçük dükkanların kendi benliğini aşıp, *kendi dükkanlarını da inkâr edecek türden* üst bileşimlere gitmeleri zorlaşır.

İşin ideolojik yanına gelince karşımıza aynı durum çıkar. Küçük dükkanların sahipleri ideolojik gelişmelere kapalıdırlar; bütün düşünceler, politikalar kendi karihalarında oluşur, kendilerinden sadır olur. Hata yaparlar, hatalarını kabul etmezler, kabul etmek zorunda kaldıklarında da özeleştiriyi kendilerine yediremezler, zaaf ve prestij kaybı sayarlar. Birden bire politika değiştirirler, ama biz hata yaptık diyeceklerine, yeni politikalarına uygun gerekçeler, analizler "durum tesbitleri" getirirler. Bu yapı kaçınılmaz olarak başka hataları, başka yanlış politikaları getirecektir. Küçük dükkan içinde kan dolaşımı ve demokrasi bulunmadığı için görüşlerin, politikaların kollektif olarak üretilmesi de mümkün olmaz. Kaldı ki, daha geniş demokrasi ancak daha büyük birimlerle ve o birimlerin etrafındaki kitlelerle mümkün olabileceği için, o daha genişe uzanmayan, yani daha geniş birlikteliklerden kaçan bir anlayışın da başka görüşlere, politikalara kulak vermesi, gerekirse kucak açması, daha doğru düşüncelere yönelmesi de imkansız kalır.

Sonuçta, kendilerine politik önderlik, politik yönetici kadro olmak vasfı verili bir olguymuş gibi davranırlar ve daha büyük birimler halinde sentezleşme, böylece nitel sıçramalar yapma, daha geniş ve daha güçlü kollektiviteler yaratma gibi düşünce ve adımlardan korkarlar, kaçarlar, bunu da homojenlik ve monolitiklik adına yaptıklarını söylerler.

SOLUN DİNAMİĞİ
KÜÇÜK DÜKKANCILIĞI
AŞACAKTIR

Sürüp giden bu küçük dükkancılık eğilimlerinin ilanihaye devam edeceği sanılmamalıdır. Çünkü solcu

(Devamı 11. sayfada)

Özürü Kabahatinden Büyük

Kenan Evren 1 Mayıs 1987 günü Silifke'de yaptığı konuşmada "Ben komünist ülkelerin kabul ettiği 1 Mayıs'ı bizim kabul etmemizi, kabul edemiyorum" diye buyurdu. 12 Eylül darbesinden sonra 1 Mayıs'ı resmi takvimden silen bir halk düşmanından 1 Mayıs'a müsamaha göstermesi elbette beklenemez. Ama hazret 1 Mayıs'ı yasaklarken aklınca gerekçe de buluyor: "1 Mayıs'ı kabul edenler komünist ülkelermiş".

İki şık var: Ya gerçeği bilmiyor, cehaletinden böyle diyor veya düpedüz yalan söylüyor. Gerçeği bilmiyor olmasını kabul etmek bir hayli zor. Çünkü hazretin "komünist ülkeler derken" kastettiği sosyalist devletlerin bir teki bile henüz kurulmamışken dünyanın pekçok ülkesinde 1 Mayıs işçi günü olarak kabul edilmişti. Milliyet gazetesi dahi Evren'in böylesine fahiş hatasını tekzip edercesine, 1 Mayıs'ın resmen işçi bayramı ve dolayısıyla tatil günü kabul edildiği 107 ülkenin listesini yayınladı. İlginci, listede Evren' in piri Pinochet'in Şili'si dahi yer alıyor. 1 Mayıs topluma öylesine malolmuş ki, işçilere kan kusturan bir faşist rejim dahi 1 Mayıs'ı resmen yok saymaya cesaret edememiş. 12 Eylül cuntacılarının yakından tanıdıkları ve bir çok bakımdan kendilerine örnek aldıkları Pinochet rejiminde durum böyle olduğuna göre Evren'in 1 Mayıs konusunda bile bile yalan söylediğini, bu şekilde halkı aldatmayı hedeflediğini kabul etmek çok daha akla yakın.

Evren 1 Mayıs'a karşı çıkarken kuşkusuz Türk burjuvazisinin "hissiyatını" dile getiriyor. Örneğin 12 Eylül rejimi altında daha da yükünü tutanlardan Alarko Holding'in büyük başı Üzeyir Garih "Bizde 1 Mayıs bahar bayramı olmuştur. İşçi bayramı olmasına gerek yok" derken, işçilerin neye ihtiyacı olup neye olmadığını en iyi kendisinin bildiğini "veciz" bir katiyetle ifade ediyor. Ercan Holding'in sözcüsü ise "sosyalist rejimlerle yönetilen ülkelere özenilerek 1 Mayıs'ta kutlama yapılması fevkalade gereksiz." (*Milliyet*, 1 Mayıs 1987) diyor. Burjuvazinin en aç gözlü, en işçi düşmanı temsilcileri ile Evren'in söylediklerinin hemen kelimesi kelimesine aynı olmaları 12 Eylül rejiminin bilinen karakterine bir kere daha ışık tutuyor.

Demokrasi havarisi kesilen Demirel ise, 1 Mayıs'a ilişkin görüşlerini açıklarken kendisine demokratlık yakıştıranları bir kere daha mahçup ediyor. "1 Mayıs kutlamalarına kimse bir şey demez" diye "suret-i hak" tan gözüken sözler ettikten sonra hemen baklayı ağzından çıkarıyor ve "Türkiye'de çok büyük hadiseler olmuştur. Bahar bayramının kaldırılma sebebi budur." (*Milliyet*, 1 Mayıs 1987) diyerek Cunta'nın 1 Mayıs yasağını "rasyonalize" ediyor. Ama aynı Demirel, cuntacıların, 12 Eylül darbesini "rasyonalize" ederken başvurdukları "günde 20 cinayet işleniyordu" argümanının, demokrasiye son verilmesinin gerekçesi olamayacağını söylüyor. İşte Demirel'in anladığı demokrasinin çifte standardı: Kendisinin hakları "artan şiddet olayları" bahane edilerek gasbedilince —o da bir ölçüde— demokrasi ortadan kalkıyor; ama işçilerin hakları gasbedildiğinde, örneğin 1 Mayıs yasaklandığında. benzeri bir gerekçe —1977 1 Mayıs'ındaki olaylar— makul sayılabiliyor.

Hüsamettin Cindoruk ise lafı fazla gevelemeden K.Evren'inkine benzer sözlerle "Benim bildiğim 1 Mayıs'ı AET ülkeleri değil, daha çok sosyalist ülkeler kutlar... Tabii dileyen dilediğini yapar ama bence 1 Mayıs bayram niteliği olan bir gün değildir" (ay) diyor. Böyle söylerken "dileyen dilediğini yapar" demenin demokrat olmaya yeteceğini sanıyor. 1 Mayıs gibi demokratik bir hakkı önce "zemmedip" sonra bu konuda kayıtsız kalmanın demokrat olmaya değil demokrat *GÖZÜKMEYE* dahi yetmeyeceğini, demokratlığın asgari şartlarından birisinin 1 Mayıs'ın yasaklanmasına karşı çıkmak olduğunu bilmiyor.

Sarı sendikacıların piri Şevket Yılmaz da "Bir çok sıkıntımız var... Bütün bu işleri bitirdik de 1 Mayıs'ı mı düşüneceğiz? " (ay) diyerek hem ensesi kalın patronlarla ağız birliği ediyor, hem de "büyüklerine" cici çocuk olduğu noktasında bir kere daha teminat veriyor.

12 Eylülcüler , onların hempaları, sözde karşıtları böyle de, SHP de 1 Mayıs konusunda olup bitenlere ne demeli?

E.İnönü, partisinin Kartal ilçe örgütünün düzenlediği salon toplantısını iptal ettirdikten sonra kendisini konu ile ilgili olarak sıkıştıran Nokta dergisi muhabirine aynen şunları söylüyor:

"...sosyal demokrat bir partinin dünyanın her tarafında kutlandığı gibi bir toplantı yapması normaldir. Bunda çekinilecek bir şey yoktur. Ancak sonra da benim katılacağımın ilan edildiği günden itibaren, partili partisiz bir çok insandan tepki almaya başladım. Gördüm ki kamuoyunda bu bahsettiğim ters duyarlılık hâlâ devam ediyor. Ve ben oraya katılırsam, sanki bizim partimizin de sosyal demokrat niteliğin ötesinde aşırı solda bir parti görünümü kazanmasına yol açacak. Tabii biz öyle değiliz. Sosyal demokrat bir partiyiz. Ama durup dururken de bizim aşırı solda bir parti hüviyetini kazanmakta olduğumuz izlenimi doğacak bunu doğru bulmadım, yanlış buldum. O bakımdan ben toplantıya gelmeyeceğimi söyledim. Vebunun üzerine toplantıyı tertipleyen arkadaşlar iptal edelim dediler. Ben de iptal edin dedim." (*Nokta*, 10 Mayıs 1987, s. 13)

SHP'nin Batı'dakilere benzer sosyal demokrat bir parti olmadığı biliniyor. Yani SHP işçi orijinli değil. Bunun için 1 Mayıs'ı geleneksel olarak benimsemiş Batılı sosyal demokratlar yanında SHP'nin göstermelik 1 Mayıs'çılığı çabucak iflas ediyor. Yerli sosyal demokratlar bir ilçe örgütünün düzenlediği kapalı salon toplantısını dahi en sudan bahanelerle iptal edebiliyorlar. E.İnönü, gelen bazı tepkiler karşısında geri çekilirken özürünün kabahatinden büyük olduğunu, yaptığının 1 Mayıs üzerindeki yasağın daha da sürmesine hizmet ettiğini göremiyor. Dahası Evren'in tutumu da E.İnönü'yü ayıktırmıyor ve İnönü kendisini şöyle savunuyor.

"... biraz evvel Sayın Cumhurbaşkanı'nın konuşmasını getirdiler. Sayın Cumhurbaşkanı '1 Mayıs'ı sadece komünistler kutlar' diyor. Şimdi bu maalesef yanlış. Fakat Sayın Cumhurbaşkanı böyle söy-

leyince, tabii vatandaşlarımızın pek çoğu bu kanaate inanıyorlar. Zaten Sayın Cumhurbaşkanı'nın bunu söylemesi de vatandaşların pek çoğunun bu kanaatte olduğuna dayanıyor. Demek ki Türkiye'de böyle bir kanı var. Tabii bu kanı yanlış, bunu değiştirmek gerekir. Ama bu yavaş yavaş değişir ve uğraşarak değişir. Onun için şimdi bunu yaparken dikkat etmek gerekir." (ay)

E.İnönü kendi basiretsizliğini savunmak uğruna Evren'in yalanının –ki Evren'in sözleri için "maalesef yanlış" diyerek bu noktaya protokol bir dille işaret ediyor– açabileceği toplumsal tahribatı bir anlamda aklıyor, daha kötüsü kendisini ve partisini bu olumsuzluğa ortak ediyor. Oysa "yanlış" konuşarak gerçekleri saptıran ve halkı aldatan bir kimseye karşı takınılacak tavır son derece basittir: Her imkanı kullanarak doğruyu dile getirmek ve bunu olabildiğince kitlelere yaymak. Bu açıdan SHP Kartal ilçe örgütünün düzenlediği toplantıyı iptal etmek değil ne pahasına olursa olsun yapmak gerekiyordu. Böylesi, Evren'in yalanının kitlesel planda günyüzüne çıkmasına belki büyük katkılar getirmezdi ama demokrasi mücadelesindeki tutarlılığın asgarisi bunu gerektirirdi.

Oysa E.İnönü'nün yaptığı hiç direnmeksizin siyasi gericiliğe teslim olmak. Ona göre vatandaşların pek çoğunun kanaati, 1 Mayıs'ın "komünist bayramı" olduğu. Gerçi bu kanaat yanlış ama, şu sırada bu yanlışın üzerine gitmek akıllıca değil İnönü'ye göre. Çünkü bu takdirde SHP'nin oy desteği azalabilir!

Ne kadar ilginç değil mi? Üstelik bunları söyleyen, dünyası gerçekler üzerine kurulu olan, olması gereken bir bilim adamı. Siyasette "gerçekçilik" adına gerçeği katlettiğinin, halka yalan söyleyenlerin politikalarına hizmette bulunduğunun farkında değil. Dahası demokrasi mücadelesi veriyorum derken, en temel demokratik haklardan birinin, 1 Mayıs'ın yasaklılık halinin sürmesine en azından göz yumduğundan habersiz.

Tabii, konumuz sosyal demokratların 1 Mayıs'a *SAHİP ÇIKMALARI*, 1 Mayıs'ı benimseyip onun gereklerini yerine getirmeleri değil. Çünkü 1 Mayıs sosyal demokratların değil işçilerin meselesi. 1 Mayıs, 1 Mayıs olarak her boyutuyla topluma malolacaksa evvelemirde işçilerin davranmaları gerekiyor. Bunun için de işçilere, onların siyasi ve sendikal örgütlerinin öncülük etmeleri, yol göstermeleri lazım. Bu açıdan geçtiğimiz 1 Mayıs'ta da işçi sınıfının örgütlerinin üzerlerine düşenleri yerine getirdiklerini söylememiz mümkün değildir.

1 Mayıs daha başından itibaren işçilerin *FİİLEN* davranmalarıyla edinilmiş bir kazanımdır. Bugün 1 Mayıs gösterileri dünyanın dört bir köşesinde yapılabiliyorsa, bu *YAPILDIKLARI* için böyledir. Sosyalist ülkelerde iktidardaki işçi sınıfının 1 Mayıs'ı sömürüden ve baskıdan kurtulmuş olmanın gururu ve kıvancıyla bayram gibi kutluyor olması doğaldır. Buna karşılık bizimkisi gibi, işçi sınıfının toplumsal olarak muhalefette bulunduğu ülkelerde 1 Mayıs, birlik ve mücadele azminin bilendiği ve *GÖSTERİLERLE* somut dışa vurulduğu bir gündür. Ve şartlar ne olursa olsun, isterse en katı yasaklar uygulansın işçiler birlik ve mücadele azimlerini her türden gösterilerle dışa vurdukları ölçüde işçi sınıfının sömürü ve baskıya karşı sürdürmekte olduğu mücadele güç kazanır, 1 Mayıs'ın işçilerin kazanım hanesine yazılması imkan dahiline girer.

1 Mayıs demokratik bir haktır. Sosyal demokratların bu arada SHP'nin 1 Mayıs'a ilişkin tutum ve davranışlarını demokratlıkla ve demokrasi mücadelesine asılmakla bağdaştırmak mümkün değildir. Ancak 1 Mayıs sadece demokratik bir hak değil aynı zamanda proletaryanın sömürüden ve baskıdan arınmış bir dünyaya doğru yürüyüşünde ona güç katan başlıca mücadele araçlarından birisidir, bir anlamda onun sınıf dayanışmasının ve kararlılığının sembolüdür. 1 Mayıs'ı, gerçekten 1 Mayıs yapmak, gerçekten proletaryanın sembolü haline getirmek en acil görevlerimizden biri olarak önümüzde duruyor. ■

POLİTİKADA DÜŞ...

(9. sayfadan devam)

olmak, solda politik yöneticilik yapmak Allah vergisi olmadığı gibi, statik de değildir. Solcu olmak maddi bir olgudur, yani maddi koşulların ürünü olmak demektir. Bu nedenle önünde sonunda objektif koşullar ağır basacak ve sübjektiviteleri aşacaktır. Türkiye toplumu ve Türkiye solu da bu kuralın dışında değildir. Kitlelerin şimdiki nisbi hareketsizliği solda statik bir durum yaratmakta, ya da mevcut statükonun –ya da statükoların– sürmesini kolaylaştırmaktadır. Ama kitlelerin şimdiki statikliği, toplumsal yapının da statik kaldığı anlamına gelmemektedir. Türkiye'de çok hızlı ve çok önemli bir yapısal değişiklik mevcuttur. Bu yapısal değişmeler ekonomik krizle, 24 Ocak kararlarıyla ve onun üst yapısı olan 12 Eylül rejimiyle *daha da* hızlanmıştır. Faşizmin terörü nedeniyle bu hızlanmanın kitlelere yansımasının, kitleleri atılımlara itmesinin önü tekelciler açısından şimdilik alınmıştır, ama belirttiğimiz gibi yapısal değişiklikler daha da boyutlanmıştır. Bizzat cuntacıların kendi ağızlarıyla söyledikleri gibi, "sosyal patlamaları önlemek için" getirilmiş olan rejim, sosyal patlamaları şimdilik önlemiştir, ama onları hazırlayan zemini daha da genişletmiştir.

Bu demektir ki, Türkiye toplumu önümüzdeki süreçte *büyük olaylara* gebedir.

İşte sol'un güçlü bir politik alternatif olarak toplumsal gelişmelerin önüne geçmesi, bu süreci spontane olmaktan çıkarması, hızlandırması, politikaya aktarması, ona politik, sosyal, ekonomik ve kültürel bakımdan yön vermek için hayatidir. Ama sol bunu başaramadığı takdirde, sadece olayların gerisinde kalmış olur, fakat hiç kuşku duyulmasın ki, er veya geç, ama mutlaka ortadaki boşluk doldurulur. Ve bu boşluğu dolduracak olan güç de, gene elbette solun içinden çıkar. Bugünkü solun içinden çıkacak bu alternatif ise, ancak ve ancak, küçük dükkancılıkları yenebilmiş, kısırlıkları, dar kafalılıkları, ufuksuzlukları aşabilmiş, solun, kitlelerin –ve giderek toplumun– nesnel ihtiyaçlarına uygun gerekleri yerine getirebilmiş bir politik anlayışın ürünü olabilir.

Sol dükkanlar kendi varlıklarının güvencesini bu nisbi hareketsizlik ortamında daha bir süre bulabilirler, ama bilmeleri gerekir ki, bu "bir süre" hiç de öyle uzun bir süre olmayacaktır. Solun hastalıklarını, zaaflarını, kısırlıklarını, küçük dükkancılıklarını aşacak olan politik anlayışlar vardır ve bu anlayışlar *elbirliğiyle* çözümü yaratmayı bileceklerdir. ■

M.Gorbaçov'un Unita'da yayınlanan söyleşisinden

"Giderek Daha Fazla Sayıda Sorun Global Nitelik Alıyor"

SBKP MK Genel Sekreteri Mikhail Gorbaçov, Mayıs ayı içerisinde İtalyan KP yayın organı "Unita"da yayınlanan söyleşide Sovyetler Birliği ve uluslararası planda yer alan çeşitli gelişmeleri değerlendirdi. Aşağıda söyleşiden özet bölümler sunuyoruz.

Sovyetler'in ortamenzilli füzelerle ilgili önerileri ve perspektif: Daha bir iki hafta önce, Sovyet tarafı ABD ve onun Batı Avrupalı müttefiklerinin konumlarını derhal kabul ettiğinden, bir anlaşma durumu elle tutulacak kadar yakınmış gözüküyordu. Ne ki, Batı Avrupa'daki bir kaç hükümetin, ABD'ninkilerin de aynı anda tasfiye edildiği takdirde Sovyet ortamenzilli füzelerinin ortadan kaldırılmasını istemediklerinden emin olmadıkları ortaya çıktı.

Kimilerinin, giderek, sonsuz bir zincir oluşturan yeni yeni öneri paketlerini deneme yoluna gittiklerini gözledik. Önce, operatif-taktik füzeler aynı anda yok edilmeksizin ortamenzilli füzeler sorununun çözülemeyeceğinden söz edildi. Sonra taktik nükleer silahların, nükleer başlıklı müsademe silahlarının, ondan sonra da konvansiyonel silah ve birliklerin kapsam içine alınmasına girişildi. Aslında bütün bu sorunlar ciddi sorunlardır. Bilindiği gibi, bunlar üzerine biz ve müttefiklerimiz görüş belirttik, biz bunları tartışmaya ve bu sorunları çözmeye hazırız. Ne ki, bu sorunlardan oyalama amacıyla yararlanılmaması gerektiği görüşündeyiz.

Dış politikada yeni düzenlemelerimiz, yeni bir düşünme tarzına çağrımız Batı'dakilerin hepsinin işine gelmiyor. Dahasını belirteyim: Esas karşı koyuş odaklarının nerede olduğu ve dış politikada yeni yaklaşımlara kimin cephe almak istediği gittikçe açıklık kazanıyor.

Şu eski güçlü olma politikası ile Doğu ve Batı arasındaki ilişkilerde zamanımıza kadar varlığını sürdürmüş şablonlara sımsıkı yapışanların direncini aşmadan, uluslararası ilişkileri köklü biçimde sağlığa kavuşturmak, istikrarlı ve güvenli bir barışı sağlamak pek mümkün değildir.

Biz, nükleer silahları barışın kalıcılaştırılmasının güvenilir bir aracı olarak tanımlamasıyla mutabık olduğumuzu hiç bir zaman söylemeyeceğiz. Kabaca, yapısını sadece savunma ihtiyaçlarının belirleyeceği, atom silahlarının olmadığı, silahlanmanın yeterli asgari düzeyde olduğu bir dünyada geniş kapsamlı bir güvenlik sistemi sorunları kompleksinin tümünün özü üzerine uluslararası bir diyaloga yol açılmasını memnunlukla karşılarız.

Çin Halk Cumhuriyeti ile ilişkiler: Sovyetler Birliği, iki en büyük sosyalist ülke –SSCB ve Çin– arasındaki ilişkilerin tam olarak normalleştirilmesi yönünde aktif çaba göstermektedir. Son zamanlarda ticarette, ekonomide, bilim, teknik ve kültür alanında ilişkiler dinamik olarak gelişmektedir. Birçok güncel uluslararası sorun üzerine siyasi konsültasyon yapılmaktadır.

Biz Sovyetler Birliği ve Çin Halk Cumhuriyeti'nin bir dizi uluslararası ilkesel, önemli soruna benzer pozisyonlardan hareketle yaklaşması gerçeğine büyük önem veriyoruz. Biz ve Çin yönetimi barışın, sosyal yenilenmenin iç görevlerin çözümünde vazgeçilmez olduğunu vurguluyoruz. Her iki ülke de kendilerinin hiç bir zaman atom silahlarını ilk kullanan olmayacağını ilan etti. Biz "Yıldız Savaşları" programına kararlılıkla karşı çıkıyoruz. Çin de benzer bir tavır içindedir. Biz Çin Halk Cumhuriyeti'nde ekonominin modernleştirilmesi ve iyileştirilmesine ilişkin yapılan her şeyle ilgileniyoruz. Büyük komşu halka, Çin Komünist Partisi'ne bu güç işlerde bütün kalbimizle başarılar diliyoruz.

Buna rağmen Çin-Sovyet ilişkileri daha henüz tam olarak normalleşmiş değildir. Bunun neden böyle olduğu üzerine polemiğe girmek istemiyorum. Ben sadece sizin söz konusu ettiğiniz Kampuçya sorununu kanıt olarak göstermek istiyorum. Bu, sol-yet-Çin ilişkileri sorunu değildir. Fakat bize öyle görünüyor ki, Sovyetler Birliği ve Çin Halk Cumhuriyeti bu sorunun düzenlenmesine ilgi duymak zorundadır. Biz hiç bir taraftan etkilenmeksizin, Kampuçya sorununun çözümünde tek bir yol –siyasi çözüm– olduğu noktasından hareket ediyoruz. Gördüğümüz üzere, böyle bir çözüme olan istek artıyor, bu çok önemli.

Afganistan'da siyasi çözüm: Afganistan'ın bu yılın başından beri yürütmekte olduğu ulusal barış politikası, ülke içinde siyasi çözüm için gerekli tüm bileşenleri içeriyor. Bu çözümün dış etkenleri de –Afganistan'ın içişlerine dışarıdan müdahalenin son verilmesi anlamında– tabii ki birlikte ele alınmalıdır.

İç ve dış politik hatta önemli bir ilerleme vardır. Eğer belirli güçler bunu engelleyici olmazlarsa, eğer bunlar hem isyancılara büyük miktarda modern silah vermeye, hem de onların savaş gruplarını Afganistan sınırları dışında eğitmeye devam etmezlerse ve yine, mültecilerin vatanlarına dönüşüne engel olmazlarsa durumda daha iyi ilerleme kaydedilecektir. Sovyetler Birliği Afganlı yoldaşların gerek kendi ülkeleri içinde ve gerekse yurtdışında –belki de sizde, İtalya'da bulunan– göçmen ve mültecilerle uzlaşma programlarını gerçekleştirmede ortak aramalarına karışmamaktadır ve karışmayacaktır da.

Kimi zaman, Sovyetler Birliği'nin Afgan sorununun siyasi çözümünde ancak Afganistan'ı kendi nüfuz alanında tutacak bir çözüme razı olduğu söyleniyor. Bu çok vahim hatalı bir yargı. Sovyetler Birliği'nin hiç bir nüfuz alanı yok, böyle bir şey için de çaba göstermiyor. Afganistan konusunda denebilir ki, bu ülkenin bağımsız, egemen ve bağlantısız kalmasını öneren Bağlantısızlar Hareketi'nin konumunu tamı tamına destekliyoruz. Eğer Afganistan tarafsız bir ülke olmak durumundaysa, bu Afgan halkının sorunudur.

Sovyetler Birliği'nin iç sorunları üzerine: Son yıllarda karşı karşıya kaldığımız zorlukların kökleri sosyalist düzende değil, onun potansiyelinden eksik yararlanmakta; sosyalist demokraside değil, onun eksik işlemesinde yatmaktadır.

Bu arada, burjuva basınında, bizdeki demokratikleşme sürecinin yanlış tanıtılmakta olduğuna işaret edilmeli. Anlaşıldığı üzere, bazıları okuyucu ve dinleyicilerini Sovyetler Bir-

liği'nde nihayet Batı demokrasisine yaklaşmaya girişildiğine hararetle inandırmaya çabalıyorlar. Oysa olayın tam tersi bir görünüm arzettiğini söylemek isterim. Biz Sovyet sosyalist demokrasisinin Leninist ilkelerinin asli özünü Sovyet toplumu ve halkının biriktirdiği siyasi ve kültürel potansiyeli gözönünde tutarak geliştiriyoruz.

Yeniden düzenleme sosyalist demokrasinin derinleştirilmesi ve halkın özyönetiminin geliştirilmesi anlamına gelmektedir. Sözkonusu olan siyasi sistemimizin tahrip edilmesi değil, onun imkanlarından daha iyi ve daha etkin bir şekilde yararlanılmasıdır.

Demokratikleşme, toplumsal mülkiyetin istikrarlı temeline ve sömürünün olmayışına dayanıyorsa, toplumun tüm entellektüel ve zihinsel güçlerini onları yeniden düzenlemek ve sosyalizme en modern biçimini vermek amacıyla seferber edilmesini güvence altına alıyorsa gerçektir.

Yeniden düzenleme Parti'nin teşebbüsüyle başlamış olup, onun öncülüğünde ilerlemektedir. Ve bu olgu da, onun başarılı olması ve emekçilerle sosyalizmin çıkarlarına uygunluk bakımından en önemli şarttır. Geçmişin dersleri üzerinde ciddi biçimde düşündük. Yalnızca kendi ülkemizde değil. Biz biliyoruz ki, Parti öncü rolünü yerine getirirken hiç bir otomasyona güvenmez. Bu, içinde ağır sonuçları barındırır. Eğer Parti toplumdaki objektif süreçleri kavramada geri kalmaya göz yumarsa, olgunlaşmış sorunları zamanında ele almazsa ve bunların çözümünü geciktirirse, partinin ve ülkenin gelişmesinde zorluklar kaçınılmaz olur.

İşte bu yüzden Parti kendi kendini geliştirmek, sürekli biçimde arayış içinde olmak, çalışmasının yöntem ve biçimlerini sürekli yenilemek zorundadır. İşte bu yüzden Parti yeniden düzenleme işine kendisinden başlamıştır. Burada, parti içi demokrasinin çok yönlü gelişmesi, her düzeyde kollektif yönetimin gerçekleştirilmesiyle, kadroların seçimi ve görevlendirilmesi, Leninist ilkelerin hayata geçirilmesi özel bir anlam kazanmaktadır.

Ekim Devrimi'nin 70. yıldönümünde buluşma: Bu günlerde, tüm dünyayı harekete geçiren olağanüstü önemde sorunları geniş kapsamlı tartışmak üzere Moskova'da yalnızca komünistlerin değil, diğer partilerin temsilcilerinin de katılacağı gayriresmi bir buluşma önermeyi düşünmekteyiz. Belge olmaksızın, sonuçları ve başka hususları toparlayarak. Bu konuda konuştuklarımızın çoğu katılacaklarını bildirdiler.

İlerici güçler arasındaki ilişkiler çok çeşitlidir. "İleri" kavramında çoğu kez çeşitli ideolojik ve politik içerik vardır. Aynı zamanda bunların ortak etkisi gözlerimizin önünde yayılmaktadır, daha şimdiden dünya çapında yayıldığı söylenebilir.

Dayanışma ve işbirliğinin her zaman olduğundan çok daha yakıcı biçimde gerekli olduğuna, gittikçe artan sayıda problemin global nitelik aldığına ve bunlara enternasyonal yaklaşımın gerekli olduğuna eminim.

Komünist partilerden söz edersek, bunlardan her biri ulusal temeller üzerinde serpilip gelişmiştir. Ama gene de bunların hepsi işçi sınıfının, kendi ülkelerindeki emekçilerin en öz çıkarlarını dile getirmekte olup, ortak bir hedefleri vardır: Barış ve sosyalizm. Onları biraraya getiren en önemli husus budur. Aynı zamanda enternasyonalizm her an somuttur. Enternasyonalizmin etkinliğini pratikte işbirliği belirler. Özel bir mekanizma, hele ki bir "merkez" bu bağlamda var olan şartlarda kesinlikle gereksiz, hatta zararlıdır. Her hangi bir partinin, bunları yeniden hayata geçirmek üzere plan ve önerileri olduğuna dair bilgim yok. Kendi politikası ve çalışma biçimini belirlemek tümüyle her partinin kendi yetkisindedir; işbirliği sadece gönüllülük ve eşit haklar temeline dayanarak mümkündür.

Açıkçası, bana, dünya komünistlerinin çok taraflı buluşmalarına ilişkin önerilere karşı hareketimizin şu ya da bu yanında egemen olan kuşku anlaşılmaz geliyor, hem de diğer siyasi güçlerin, hatta asla ilerici sayılmayacak güçlerin aktif bir şekilde uluslararası buluşmalar yaptıkları bir zamanda. Kanımızca, bu soruna önyargısız olarak yaklaşmak, eski kaygı ve şablonları bir kenara bırakmak, yeni duruma yeni bir bakış açısından bakmak zorunludur.

Bugün dünyadaki tüm ilerici güçler arasındaki ilişkilerden söz edildiğinde, nükleer savaşın önlenmesi sorununun bu ilişkilerin nüvesini, temel direğini oluşturmasının zorunluluğuna inanıyoruz. Kanımızca bu sorun tüm diğer sorunlardan öncelikli olmalıdır.

Diyalog çağın bir gereğidir. Bu, dünyadaki karşılıklı bağlantının bir ifadesidir.

Günümüzde dünya gerçekten karmaşık, çelişkili, alacalı, yani çok renklidir. Onu iki renkli –siyah ve beyaz ya da kırmızı ve beyaz olarak– resmetmek mümkün değildir.

Şundan eminiz: Dünyaya açık gözlerle, önyargısız bakmak, ilerici güçler ve partileri birbirine yakınlaştıran her şeyi –elbette farklılık ve çelişkileri örtbas etmeksizin– aramak zorunludur. Yalnız sözde değil, eylemde de diğerlerinin bağımsız olma hakkına, kendi görüş noktaları ve gerçeği bulmada kendi yollarını arama haklarına ve aynı şekilde kendisinin de bu hakkına saygı göstermek zorunludur. ■

"Asla Savaş Başlatmayacağız"

Demokratik Almanya Cumhuriyeti'nin başkenti Berlin'de toplanan Varşova Paktı ülkeleri, yaptıkları açıklamada kesinlikle ve hiçbir şartta savaş eylemine girişmeyeceklerini ve atom silahlarını ilk kullananın kendileri olmayacağını belirttiler. Öte yandan yapılan açıklamada tüm Sovyet ve Amerikan orta menzilli füzelerinin ortadan kaldırılması önerisi de yer alıyor ve Avrupa'daki konvansiyonel silahlı kuvvetlerdeki eşitsizliğin giderilmesinin, kuvvet fazlalığının yok edilmesi ve diğer tarafın birliklerini artırmamasıyla sağlanabileceği belirtiliyor.

Varşova Paktı ülkeleri bu arada şu acil adımların atılması için bir anlaşma yapılmasını da önerdiler.

- Reykjavik'de varılan anlaşma temelinde tüm Sovyet ve Amerikan orta menzilli füzelerinin kaldırılması.
- Aynı anda Avrupa'daki Sovyet ve Amerikan operativ-taktik füzelerinin kaldırılması.
- Avrupa'daki taktik füzeler de dahil, taktik nükleer araçlar sorununun çözümü için görüşmelere başlanması.
- Atom denemelerinin tamamen yasaklanması ve bu amaçla kapsamlı görüşmelere başlanması.

Varşova Paktı ülkelerinin önde gelen temsilcileri, Sovyetler Birliği ve ABD arasında strajejik saldırı silahlarıyla ilgili bir anlaşmanın ana hatlarının hemen hazırlanmasından yana olduklarını da belirttiler. ■

Altılar'ın Yeni Silâhsızlanma Çağrısı

Dört kıtadan altı siyaset adamının oluşturduğu, uluslararası ilişkiler alanında sesini duyuran Altılar Grubu (Delhi Altılısı) 22 Mayıs'ta, nükleer silahsızlanma yolunda somut adımlar atılması yönünde bir çağrı yayınladı. Arjantin devlet başkanı Raul Alfonsin tarafından kaleme alındığı açıklanan ve Alfonsin, Meksika devlet başkanı Miguel de la Madrid, İsveç başbakanı İngvar Carlsson, Hindistan başbakanı Rajiv Gandhi, Tanzanya devlet başkanı Julius Nyerere, Yunanistan başbakanı Andreas Papandreou imzalarıyla yayınlanan çağrı şöyle:

"Üç yıl önce, 22 Mayıs 1984'te, insanlığın varlığının bir nükleer felaket tehdidi ile tehlikeye atılmamasını talep ettik. Bugün nükleer silahsızlanma sürecini başlatma fırsatının tehlikeye düşmemesi için çağrı yapıyoruz.

İlk çağrımızdan bu yana nükleer ve uzayla ilgili konularda diyalogun yeniden başlamasını memnuniyetle karşıladık. Kasım 1985'teki Cenevre toplantısında Başkan Reagan ve Genel Sekreter Mikhail Gorbaçov 'bir nükleer savaşın kazanılamaz olduğunu ve hiç bir zaman yer almaması gerekteğini' açıkladılar. Reykjavik'te siyasi niyet olduğu taktirde nükleer silahsızlanma önlemleri konusunda uzun soluklu anlaşmaların yapılabileceği açıkça görüldü.

Silahsızlanma görüşmeleri şu anda can alıcı bir noktadadır. En azından bir önemli alanda anlaşma için gerçek bir imkan var: Avrupa'daki nükleer silahlar konusunda bir hamle gerçekleşebilir gözüküyor.

Avrupa'daki tüm orta menzilli nükleer silahları ortadan kaldıracak bir anlaşma büyük anlam taşıyacak ve psikolojik bakımdan önemli bir eşiğin geçilmesini oluşturacaktır; zira böyle bir anlaşma, ilk defa olarak tümüyle operatif nükleer silah sistemlerinin karşılıklı olarak geri çekilmesi ve yok edilmesine yol açacaktır. Bu nedenle, ABD ve Sovyetler Birliği'nin, aralarındaki mevcut görüşmeleri 1987'de başarılı bir sonuca ulaştırmak üzere yürütmelerinde ısrar ediyoruz.

Bununla birlikte ortamenzilli nükleer silahlarla ilgili bir anlaşma ortak amacımıza –her yerdeki nükleer silahların topyekün yok edilmesine– doğru yalnızca bir ilk adım olacaktır. Yeni Delhi ve Meksika deklarasyonlarında iki önemli önlem için çağrıda bulunduk: Tüm nükleer denemelerin durdurulması ve uzayda bir silahlanma yarışının önlenmesi. Bu önlemlerin hayati önemine bir kez daha dikkat çekiyoruz. Meksika'da nükleer denemelerin sona erdirilmesinin denetimi ile ilgili somut öneride bulunduk. Bu hâlâ geçerlidir.

Korku ve güvensizlik çok uzun zamandır silahsızlanma yolunda ilerlemeyi engellemiştir. Silahlar ve korkular birbirinden beslenir. Şimdi bu kısır döngüyü kırmanın ve daha güvenli bir dünyanın temelini atmanın zamanıdır. Bu moment kaçırılmamalıdır. Başkan Reagan'ı ve Genel Sekreter Gorbaçov'u bu talebi hayata geçirmeye çağırıyoruz, ki gelecek kuşaklar bir nükleer soykırım kabusundan korunabilsin."

ÇAĞRININ GERÇEK MUHATABI KİM

Delhi Altılısı'nın çağrısında her ne kadar hem ABD başkanı Reagan'a, hem de Sovyet lideri Gorbaçov'a hitap ediliyorsa da, çağrının aslında yalnızca ABD tarafına seslendiği açık.

Sovyetler Birliği'nin Avrupa'da orta menzilli füzelerin yok edilmesi konusunda bu yıl içerisinde bir anlaşmaya varılmasını sağlamak üzere, bu yolda kolaylaştırıcı tüm adımları cesurca attığı biliniyor. Sovyetler'in nükleer silahların yanısıra konvansiyonel, kimyasal ve diğer her türden silahlarla ilgili olarak biribirini izleyen ve bütünleyen silahsızlanma önerilerine rağmen, ABD ve NATO'lu müttefikleri tek tek alanlarda ya da genel olarak silahsızlanma konusunda adım atılmasını önlemek üzere her türden gerekçeyle işi yokuşa sürmeye devam ediyorlar. Ne ki, Sovyetler'in Avrupa'daki ortamenzilli füzelerle ilgili önerileri karşısında kamuoyunu aksi yönde ikna etmek bir yana, gerekçe bile gösteremez hale düştükleri açıkça gözleniyor.

Altılar'ın çağrısında yer alan temel noktalardan biri olan, nükleer denemelerin durdurulması konusunda, 18 ay süreyle tek taraflı olarak sürdürülen Sovyet moratoryumu Sovyetler'in yaklaşımını hiçbir spekülasyona meydan vermeyecek biçimde, açık seçik göstermiştir. Moratoryumun Washington'un göstermek istediği üzere "propaganda" değil, askeri-siyasi bir gerçeklik olduğu tüm dünya kamuoyunca görülmüştür.

ABD'nin moratoryuma katılmama gerekçelerinin birini oluşturan denetim sorununda ise Sovyetler Birliği her türden denetim önerisini görüşmeye ve karşılıklı olarak uygulamaya hazır olduğunu belirtirken, denetimin Altılar'ın önerdiği üzere bu ülkelerin gözetiminde gerçekleştirilmesine de hazır olduğunu açıklamıştır.

Çağrıdaki hayati bir diğer konuyu oluşturan uzayın silahlanmasının önlenmesinde ise, Sovyetler Birliği'nin uzay çalışmalarının daha en başından başlayarak uzayın tüm halkların çıkarına, barışçı amaçlarla ortak kullanımını sağlamak üzere Birleşmiş Milletler başta olmak üzere uluslararası platformlarda bunu ısrarla vurguladığı ve somut öneriler getirdiği bilinmektedir. ABD'nin silahlanma yarışını SDI projesi ile uzaya tırmandırma girişimlerine karşılık, Sovyetler'in uzayın silahlanmasına kararlı biçimde karşı koyduğu da herkesin bilgisi dahilindedir.

Son olarak Sovyetler Birliği'nin Delhi Altılısı'nın nükleer silahsızlanma konusundaki girişim ve çağrılarına her zaman somut ve olumlu cevap verdiği hatırlanırsa, Altılar'ın çağrısının yalnızca taraflardan birinden cevap beklediği açıktır.

Yalnızca bu çağrının değil, tüm dünyada, nükleer silahsızlanma konusunda adım atılmasını isteyen meslek ve kitle örgütlerinin, barış hareketlerinin çağrıları da karşılarında yalnızca ABD'yi muhatap buluyor. Zira Sovyetler Birliği, insanlığın bizzat varlığını tehdit eden bir nükleer savaş felaketinden korunması ve tüm yaşamını etkileyen, ağır külfetler yükleyen nükleer silahlardan kurtarılması yolundaki ortak talebini ete kemiğe büründürüyor, farklı dil, ırk, cinsiyet, siyasi inanç taşıyan milyarlarca insanın kalıcı bir barışın sağlandığı, güvenlikli bir dünyada yaşama özlemini somutluyor.

Altılar'ın son çağrısının Sovyet yaklaşımı ile bir kez daha, bu denli çakışması da bunun en canlı bir örneği. ■

Portekiz'de Erken Seçime Doğru

Portekiz'de Nisan ayı başında yaklaşık bir buçuk yıldır iktidarda olan Anibal Cavaco Silva'nın başbakanlığındaki Sosyal Demokrat Parti (PSD) azınlık hükümeti, eski devlet başkanı Eanes'in Demokratik Yenilenme Partisi'nin (PRD) verdiği güvensizlik önergesi üzerine düştü. Hükümetin Nisan Devrimi'nin kazanımlarını yok etmeye yönelik ekonomik ve sosyal politikasına karşı verilen önerge, parlamento çoğunluğunu oluşturan Portekiz Komünist Partisi (PKP), Sosyalist Parti (PS), Portekiz Demokratik Hareketi'nce (MDP) de desteklendi. 250 sandalyeli Portekiz parlamentosunda iktidar partisinin 88 üyeye sahip olmasına karşılık, demokratik partilerin toplam 144 sandalyesi bulunuyor.

Azınlık hükümetinin düşürülmesinden sonra anayasa gereği karar verme yetkisini elinde bulunduran devlet başkanı Mario Soares, PKP, PRD, MDP ve PS'nin talepleri doğrultusunda bir başka kişiyi yeni hükümeti kurmakla görevlendirebilecekken, iktidardan düşürülen PSD'nin talebi doğrultusunda hareket ederek parlamentoyu feshedip erken seçime gitme kararı aldı. Buna göre, erken siçimler 19 Temmuz'da yapılacak.

Soares'in bu kararı demokratik kamuoyunda büyük tepkiyle karşılandı. Hükümet krizine parlamentonun imkanları çerçevesinde bir çözüm mümkünken böyle bir karar alınmasını "haksız ve gereksiz" olarak niteleyen PKP, düşürülen hükümetin yeni seçimlere kadar işbaşında kalmasının ona fazladan imkanlar sağladığına işaret etti.

Seçimlere gidilirken, Demokratik Birlik Koalisyonu (CDU) adını taşıyan yeni bir sol koalisyonun oluşturulması geniş yankı uyandırıyor. PKP ile Yeşiller'in oluşturduğu bu seçim ittifakı çok sayıda kişi ve grup tarafından destekleniyor. PKP ile yaklaşık on yıldır Halkın Birliği İçin İttifak'ta (APU) birlikte olan Portekiz Demokratik Hareketi'nin kimi yöneticilerinin siyasi hat değiştirerek bu ittifakı fiilen lağvetmelerinden sonra, bu partiden ayrılan partinin önde gelen bazı üyeleri kurdukları Demokratik Müdahale Birliği'nin PKP-Yeşiller ittifakını desteklediğini açıkladılar. Demokratik Birlik Koalisyonu kendisini "APU'nun ve dolayısıyla Portekiz demokrasi güçlerinin birliği düşüncesinin meşru mirasçıcı" olarak nitelemektedir. Koalisyon, öncelikle parlamentoda sağcı gerici bir çoğunluğun önlenmesini –ki bu, PSD ile aşırı sağcı Sosyal Demokrat Merkez' in (CDS) azınlıkta bırakılması demektir– ve koalisyonun mümkün olduğunca fazla oy almasını sağlayarak, Portekiz'de demokratik bir hükümetin kurulmasının şartlarını güçlendirmeyi göngörmektedir.

Portekiz KP'nin Cavaco Silva hükümetine karşı bir yandan bu hükümetin işbaşından gönderilmesi için parlamentodaki siyasi partilerin birlikte hareketini sağlamak için uğraşırken, diğer yandan asıl olarak işçi sınıfı ve emekçi kitlelerin hükümete karşı seferber edilmesinde oynadığı rol, 200 bin üyeli PKP'nin kitle örgütleri, sendikalar ve yerel yönetimler üzerindeki güçlü etkisi bir kez daha sergilenmiş bulunuyor. Bu somut duruma işaretle PKP, ülkede demokratik bir alternatif konusunda kendisinden yalnızca bu alternatife katkıda bulunma durumunda olan bir parti olarak sözedilemeyeceğini; PKP olmaksızın böyle bir alternatifin uygulanamaz olduğunu vurguluyor.

Diğer partilere gelince; 1985'teki seçimlerde sağ ile ittifakın bedelini 800 bin oy ve parlamentodaki sandalyelerinin yarısını kaybederek ödeyen ve ancak % 20 civarında oy elde edebilen PS bu kez Eanes'in Demokratik Yenilenme Partisi (PRD) ve Portekiz Demokratik Hareketi'nden oy devşirerek yeniden güç kazanmaya çalışmaktadır. Geçtiğimiz yıl yapılan devlet başkanlığı seçimleri sırasında PS ile PKP arasında gelişen ilişkilere rağmen, yine de Sosyalist Parti'nin sağın ülkenin sorunlarını çözemeyeceği, sağ partilerle ittifakın demokratik bir politikanın uygulanmasına hiç bir şekilde yardımcı olmayacağı ve sağın politikasına karşı demokratik bir alternatifin PKP ile işbirliği yapılmaksızın oluşturulamayacağı yolundaki PKP uyarılarına kulak tıkadığı görülüyor. PS bir yandan da PRD ile ortak hükümet kurma, işbirliği yapma ihtimalini de dışlamamaktadır. (Bilindiği gibi 1985'te kuruluşuyla birlikte PRD % 18 civarında bir oy oranına ulaşmıştı.)

İktidardan düşürülen PSD ise bir yandan kendisine yeniden hükümet olma imkanı sağlayacak şekilde bir oy artışı için gayret gösterirken, diğer yandan da Sosyal Demokrat Merkez (CDS) ile 1980'lerin başında var olan sağ ittifakı canlandırmaya çalışmaktadır. Bu iki parti böylece parlamentoda çoğunluğu sağlayarak anayasayı değiştirmeyi, 1974 Nisan Devrimi'nin kazanımları arasında bulunan tarım reformu, ekonomide kamulaştırmalar, çalışanların işyerlerinde yönetime katılmaları hakları vb. ortadan kaldırmayı hedeflemektedir.

Seçim sonuçlarının tahmini güç de olsa, 1985'tekine göre esaslı bir değişme beklenmiyor. Ne ki bugünden söylenebilecek olan, Portekiz'de komünistler olmadan demokratik bir alternatiften söz etmenin mümkün olamayacağıdır. ■

İHKP 2. Kongresi

İspanya Halklarının Komünist Partisi (PCPE) 2. Kongresi Nisan ayı sonunda yapıldı. Kongreye her 25 üyeye bir delege esasıyla yaş ortalaması 43 ve % 12'si kadın olan 1045 delege katıldı. Ayrıca otuzu aşkın ülkeden kardeş partiler, ulusal kurtuluş ve barış hareketlerini temsilen delegasyonlar katıldı.

Üç yıl önceki Birlik Kongresi'nin tüm İspanyol komünistlerinin Marksizm-Leninizm ve proletarya enternasyonalizmi temelinde tek bir partide birleşmeleri gereğini açıkça vurguladığı kaydedilerek, 2. Kongre tüm İspanya komünistlerinin birliği çağrısını yineledi; partilerin ortak Program ve Tüzüğe ulaşmak üzere kurulacak bir komisyonda bir araya gelerek temel esasları görüşme çağrısında bulundu; örgütlü ve örgütsüz tüm komünistlerin ideolojik-politik ve örgütsel temelde birliğinin sağlanması gereğini vurguladı.

İgnacio Gallego'nun Parti başkanlığına getirildiği Kongre'de Genel Sekreterliğe Juan Ramos seçildi.

Kongre öncesinde Genel Sekreter Gallego tarafından yapılan İHKP 2. Kongresi'ne davet çağrısına cevaben TSİP MK adına gönderilen mesajda, İHKP'nin İspanya'da işçi sınıfı siyasi hareketinin işçi sınıfı bilimi ve proletarya enternasyonalizmi temelinde birliğinin sağlanması için gösterdiği çabanın önemine işaret edildi. ■

70. Yılında Ekim Devrimi

"İkili İktidar"ın Sonu

Ekim Devrimi yönünden 3/4 Temmuz 1917 günleri bir dönemeç niteliği taşır. Burjuva iktidarının vaadettiği "reformları" yerine getirmeyeceğini ve emperyalist savaşı sürdüreceğini anlayan işçiler, köylüler ve askerler, tam bir ayaklanma atmosferi içindedirler. Savaş aleyhtarı ve Bolşeviklerden yana askerlerden başlayarak, her örgütsel birimde ayaklanma kararları alınmaktadır. Bolşevikler, kendi yandaşlarını bile böyle bir ayaklanmanın zamansızlığına ve yenilgiyle sonuçlanacağına inandırmakta zorluk çekmektedirler. Yapabilecekleri tek şeyi yaparak, Bolşevik Parti ayaklanmacı gösterileri "barışçıl bir gösteriye" dönüştürme kararı alır ve bunun için bütün çabasını harcar.

Başkentte 500 bin kişi yürür. Sovyetler için iktidar ister. Hükümet göstericilere silahla saldırır, Petrograd işçi ve asker kanına bulanır. Ayaklanma bastırılır. Sovyetler yönetimi (Menşevikler ve Sosyalist Devrimciler) burjuva hükümetini, halka ve Bolşeviklere karşı işlenmiş bu büyük cinayetinde bile destekler, hükümeti haklı bulur.

Bu durumdan tek bir şey çıkabilirdi ve o çıktı. Şubat'tan bu yana ülkede süregelen "ikili iktidar" durumu bu olayla son bulur. Burjuvazinin kuyruğuna bağlanmanın doğal akibetine varılır. Sovyet örgütleri, burjuvaziye karşı kullanmaktan kaçındıkları güçlerini, itibarlarını dilim dilim kaybederek sonunda etkisiz kalırlar, halkın güvenini kaybederler, iktidar bütünüyle burjuvazinin eline geçer. "İkili iktidar" durumu aynı zamanda çok geniş bir demokrasi durumuydu. Temmuz ayı ülkede demokrasinin de sona ermesi anlamına geliyordu. Bu yeni durum proletaryanın devrimci mücadelesini yeni esaslara bağlamasını da zorunlu kılıyordu.

İlk adım, zaten maddi temelini böylece kaybetmiş bulunan "bütün iktidar Sovyetlere" talebinden vazgeçmekle atılır. Devrimin mümkün barışçıl imkanlarının son bulduğu tespitine varılır. Yığınların, çok kısa bir sürede edindikleri muazzam tarihsel tecrübenin devrimci bir enerjiye dönüştürülmesi Bolşeviklerin birinci amacı olur. "Proletaryanın tek seçeneği, iktidarı zor kullanarak almaktır" artık.

Ama "hangi partiyle?" sorusu burada önem kazanır. Yaşanan 5 aylık tecrübe, Mart'ta 25 bin üyesi bulunan Bolşevik Parti'yi Temmuz sonunda nereye ulaştırmıştı? 26 Temmuz'da toplanan ve yarı gizli koşullarda gerçekleşen 6. Kongre cevaplandırdı: 267 delegenin % 25'i 1905 öncesinden, güç yollardan, yeraltı çalışmalarından, tutukluluk ve sürgün yıllarından geliyordu. Delegelerin % 72'si Sovyet kitle örgütlerinden ve sendikalardan (fabrika komitelerinden) geliyordu. Delegeler 240 bin parti üyesini temsil ediyorlardı. Pravda'nın tirajı günlük 85 bine ulaşmıştı. Tirajı 235 bin olan 30 gazete ve 11 dergi 9 ayrı dilden basılıp yayınlanıyordu. Ve bütün ülkede Bolşevik Parti'nin yaygınlaşması sürüyordu.

Ama yine de her şey, yığınlar açısından "açık" değildi. Proletaryanın devrimci mücadelesinin önünde, yaşanmış olan tecrübeyi de açıklayacak, doldurulması gereken teorik boşluklar vardı. En önemlisi demokrasi devlet ilişkisi ve proletarya diktatörlüğü idi. Devrimin Rusya'daki özgün şartlarını da açıklayıp uluslararası işçi hareketine benimsetmek gerekiyordu. Lenin'in proletarya diktatörlüğü teorisi ve Devlet-Devrim çözümlemesi, bütün bu sorunların cevabını verecekti.

Yığınların yükselen ve giderek Bolşeviklerin etrafında toplanan mücadelesi nasıl önlenecekti, burjuvazinin sorunu buydu. Ordu ile işbirliği yapan Kerenski hükümeti bile burjuvaziye bu güveni veremiyordu. Batılı emperyalist güçler de işin içinde ve devrimin önünü kesme planlarının başındaydılar. Rus burjuvazisi proletaryanın elinden nasıl kurtulabilir, tarihin gelmekte olduğu açık gözüken bu ilk proleter devrimi nasıl yok edilebilirdi. Bu soru sadece Rusya'nın değil, o sıra bütün dünya ülkelerinde burjuvazinin kendine sorduğu soruydu.

Kornilov ayaklanması bu amaçla, Batılı emperyalist güçlerin, Kerenski hükümetinin, Menşevik ve Sosyalist Devrimcilerin işbirliğiyle tezgahlandı. Amaç, Bolşevikleri bütünüyle yok etmek, devrimci gelişmeyi böylece ortadan kaldırmaktı. Başkomutan Kornilov ve general Kaledin bu görevi üstlendiler. 29 Ağustos'ta askerlerin başkenti ele geçirip büyük katliamı gerçekleştirmeleri ve Kornilov başkanlığında yeni bir hükümet kurulması kararlaştırıldı.

Bolşevik parti burjuvazinin planlarını görmekte ve karşı önlemlerini almakta gecikmedi. Böyle bir ayaklanmayı ancak yığınlar, ancak barışçıl yöntemlerle değil, doğrudan silaha sarılarak önleyebilirlerdi. Devrim kendini silahla savunmak zorundaydı. Bu, yığınların en büyük sınavı olacaktı.

Bolşeviklerin, "silaha sarılalım", ama "provokasyonlara karşı uyanık" olup "soğukkanlılığı elden bırakmayalım" çağrısına işçiler ve askerler harfiyle uydular. Üç gün içinde, devrimci askerlerden, fabrika ve tüm işletmelerden katılan işçilerden oluşan 40 bin kızıl muhafız, başkenti savunmaya ve Kornilov ordusuna karşı savaşmaya hazır hale gelmişti. İşçi sınıfı, bütün önlemlerini almış, genel bir greve hazır duruma gelmişti. Bu çalışma ve örgütlenmeyi Bolşevik'ler yönetiyordu. Başkentin bütün halkı savaş düzenine girdi. Bütün ülkede emekçiler, başkentdeki hazırlığa paralel tedbirler geliştirdiler. ■